

Ladonja

Vjerski informativno-kulturni list

KORIZMA
promotrimo život
iz perspektive vječnosti

Crkva Navještenja BDM u Pićnu

Pićan je od 7. st. do 1783. bio sjedište biskupije, a biskupe su, zbog malih prihoda, nazivali „biskupi lješnjaka“. Današnja župna crkva, nekadašnja katedrala, nastala je na temeljima one iz 14. st. Preuređenje je počeo najpoznatiji pićanski biskup Antonio Zara (1608. – 1613.) koji je postao biskupom sa svega 27 godina. Biskup Bonifacije Ceccoti izgradio ju je 1753. do vanjskoga oblika, koji ima i danas, a unutrašnjost crkve dao je barokizirati posljednji pićanski biskup Aldrago Piccardi, koji je 1785. imenovan senijskim biskupom.

Crkva je trobrodna, ima sedam oltara i bogat inventar. Pićan ima prve orgulje za biskupovanja Antonija Marenzija (1637. – 1646.). U sakristiji se čuva biskupski plašt protkan zlatnim nitima, dar carice Marije Terezije Pićanskog biskupiji. U crkvi su i grobnice nekih biskupova.

Zvonik, odvojen od crkve, sagrađen je 1872. i visok je 48 metara.

Predaja spominje dva Nicefora: ranokršćanskog mučenika i prvoga biskupa. Na pročelju su crkve kipovi obojice svetaca, a i na oltarnoj slici: sv. Nicefor biskup u ruci drži maketu Pićna. U svezi s njim postoji predaja da je Pićance, koji su ga krivo optužili za nećudoređe, prokleo da će bosi plesati po trnu, otuda za njih naziv trnoplešari.

Župa je 1939. godine proglašena nadžupom; njome danas upravlja vlč. Antun Kurelović.

Spomendani

5. ožujka 2007. godine preminuo *vlč. Mario Josip Stefanutti*, r. 1926. u Katunu Trviškom, zaređen 1949., djelovao u Njemačkoj kao dušobrižnik stranih radnika; nakon umirovljenja preselio je u Rovinj.

8. ožujka 1971. godine preminuo *vlč. Ćiril Blarežina*, r. 1913. u Barbanu, zaređen 1939., službovao u Raklju; preminuo u Gorici, pokopan u Puli.

9. ožujka 1948. godine preminuo *vlč. Ivan Majer*, r. 1873. u Motovunu, zaređen 1897., službovao u Plominu i Rakotulama; 1980. godine preminuo *vlč. Matija Fortuna*, r. 1904. u Ledinama (Slovenija), zaređen 1930., službovao u Brestu, Slumu, Pićnu i Grimaldi.

12. ožujka 1990. godine preminuo *vlč. Mario Stipančić Štefani*, r. 1913. u Kanfanaru, zaređen 1937., službovao u Barbanu, umro i pokopan u Trstu.

19. ožujka, blagdan sv. Josipa, Župa sv. Josipa u Puli, osnovana 1942.; crkve – Čuhrija (Račice), Rovinj, Vod-

njan, Koromačno, Galižana. Papa Pio IX. proglašio ga je zaštitnikom Crkve, a Hrvatski državni sabor 1687. zaštitnikom Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

25. ožujka, blagdan Navještenja BDM, pićanska nadžupa, crkve – Poreč – Madonna del Monte, Vrsar i Snašići (Martinski); 1956. godine preminuo *vlč. Josip Aničić*, r. 1873. u Poljanama (Rijeka), zaređen 1896., službovao u Pazinu, Brdu, Sušnjevici, Vodicama, Lanišću, Račicama, Lindaru i Brkaču; pokopan u Oprtlju.

29. ožujka 1999. godine preminuo *vlč. Petar Sinožić*, r. 1939. u Sinožićima (Sv. Ivan od Šterne), zaređen 1964., župnik u Tupljaku, Krbunama, Raklju, Krnici i Barbanu; 2006. godine preminuo *vlč. Zorko Ritoša*, r. 1940. u Sv. Vitalu-Brigu, zaređen 1965., službovao u Baderni, Sv. Ivanu od Šterne, Žbandaju, Kanfanaru i Višnjaju.

Promotrimo život iz perspektive vječnosti

Čovjek je gospodar svoga tijela u smislu da može s njim učiniti ono što želi, bilo da je to zakonom dopušteno ili nije. Ipak, čovjekove mogućnosti uvijek su ograničene i zato je njegovo gospodarenje tijelom samo relativno. Nitko, bez obzira na napredak znanosti i tehnologije, ne može izbjegći starenje i tjelesnu smrt. Zato govoriti o apsolutnom gospodarenju čovjeka nad vlastitim tijelom nema nikakva smisla. Mladost i ljepota ovoga svijeta dar su Božji. No, oni su, po primisli tog istog Boga, prolazni. Korizma nas na to podsjeća. Istovremeno nas usmjerava uskrsnuću tijela, vječnoj mladosti, onoj koja je obećana Isusovim sljedbenicima...

Mladim vjernicima savjetujem da vrijeme korizme provedu u promatraju vlastitog života iz perspektive vječnosti. Neka promatraju svoja djela, riječi, planove za budućnost, sav svoj

Dr. Vinko Mamić

život kao da su ga već proživjeli i da se nalaze u stanju uskrsnuća. Na što bi, iz te perspektive, bili ponosni? Čega bi se sramili? Što bi promijenili kada bi bilo moguće?

Dr. Vinko Mamić, provincijal Hrvatske karmelićanske provincije, predsjednik konferencije viših redovničkih poglavara i poglavarica

Spasenje – korizmena glavna tema

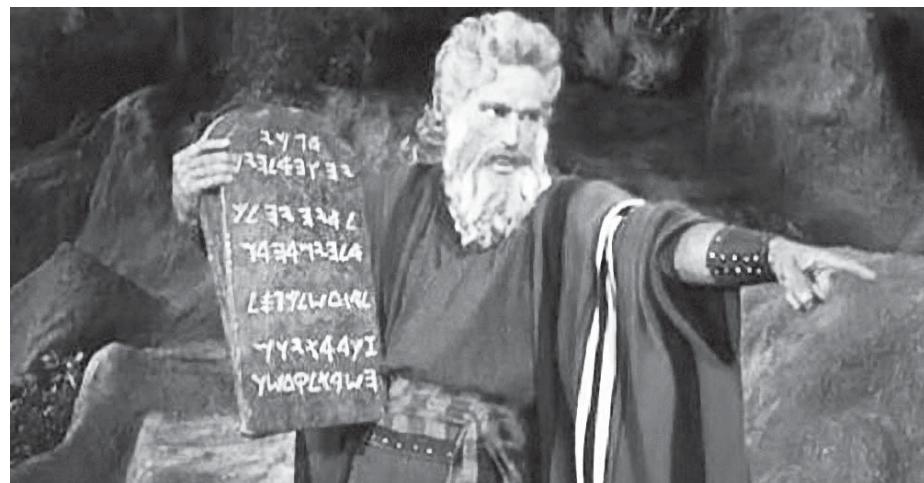
I mi moramo s Kristom umrijeti, ako hoćemo da iz našeg groba iznikne novi život u uskrsnuću našega tijela. To umiranje s Kristom nije samo onaj posljednji čas kojim će završiti naš ovozemaljski život. Kršćanin vjernik mora svakodnevno umirati s Kristom. Svaka žrtva koju podnesemo za ljubav Bogu ili bližnjemu dio je te naše smrti, toga našeg umiranja.

Piše Zdenka JELAČIĆ

Ovijest spasenja je jedna od glavnih tema navještaja u korizmenom vremenu. Upravo starozavjetna čitanja rasvjetljuju središnji točku Božje povijesti spasenja s ljudima. U njihovom rasporedu možemo čitanja iz Staroga zavjeta smatrati preludijem za čitanje iz Novog zavjeta u uskrsnoj noći. Ona nas, dakle, vode direktno u slavlje uskrsne noći. Tematski se, u ovom slijedu starozavjetnih čitanja, radi o antropološkim temeljnim temama, jer se ipak radi o Božjoj povijesti s ljudima općenito. Starozavjetna čitanja ovogodišnjih korizmenih nedjelja ciklusa B naviještala su nam saveze koje je Bog sklopio s predstavnicima svog naroda: s Noom, Abrahamom, i Mojsijem. Po tim savezima pripravlja se novi i vječni savez što će ga Bog sklopiti sa svojim Sinom Isusom Kristom, predstavnikom novog Božjeg naroda.

Prva nedjelja korizme, govori nam o sklapanju saveza između Boga i bogobojsaznih ljudi (Noa). Sklapanje tog saveza početak je ostvarivanja Novog saveza koji sklapa Krist svojom žrtvom, smrću i uskrsnućem sa svakim čovjekom koji je kršten. Korizma je posebna prilika da taj krsni savez po otajstvu njegova Vazma obnovimo.

Druга nedjelja korizme govori o Abrahamovoj spremnosti da žrtvuje sina Izaka. Izabrani je narod svjestan da njihovi prvorodenici pripadaju Bogu, te je stoga otkupljivao svoje sinove žrtvom janjeta, kako je to učinio i Abraham. Žrtvovanje Izaka jedna je od najjasnijih slika Kristove žrtve u cijelom Starom zavjetu. Te slike izgledaju ovako: Izak je nosio drva za žrtvu; Isus je nosio svoj križ; obojica su iz poslušnosti bili spremni umrijeti; Izak voljom a Isus i

Bog preko Mojsija daje svome narodu zapovijedi

stvarnošću; kao što je Božja providnost Abrahamu vratila sina, tako je Isus svojom božanskom snagom uskrsnuo od mrtvih i živ se vratio svome Ocu.

Treća nedjelja korizme, Bog preko Mojsija daje svome narodu zapovijedi, to je odnos Boga s ljudima, a odnos između ljudi regulira kroz deset zapovijedi. Deset zapovijedi temelje se na osnovnoj dogmi Starog zavjeta: izlasku iz Egipta. Bog je najprije svoj narod izveo iz ropstva na slobodu a onda traži da se taj narod pridržava Deset zapovijedi kao smjernice za ispravne odnose s Bogom i međusobno; biblijski moral slijedi iz događaja spasenja.

Četvrta nedjelja korizme opominje vjernike da ne odbacuju one koji dolaze u ime Božje. Izraelci nisu poslušali poruku koju Bog šalje preko svojih glasnika i proroka i završili su u ropstvu. Danas se to isto događa i nama svaki put kad zanjećemo, odbacimo Isusa Krista i kad počnemo slijediti nekoga drugoga. Isus dolazi kao svjetlo, ali čovjek ponekad više ljubi tamu jer su mu djela zla.

Peta nedjelja korizme, prorok Jeremija uspoređuje stari i novi savez. Bitni

sadržaj novog saveza je: "Zakon će svoj staviti u dušu njihovu i upisati ga u njihovo srce. I bit će Bog njihov a oni narod moj... Svi će me poznavati, jer će mi oprostiti bezakonje njihovo". Taj novi savez Bog upisuje u naše srce, tako da ga ne obdržavamo samo vanjskim zakonima i propisima. Naše srce ga treba prihvati i po njemu početi živjeti. Pete nedjelje korizme ili kako je u narodnom govoru nazivamo gluha nedjelja, Isus nas vodi k svome grobu. Isus je poput zrna pao u zemlju, ali je iz njegova groba izrastao plod otkupljenja, novi život odnosno novi svijet.

I mi moramo s Kristom umrijeti, ako hoćemo da iz našeg groba iznikne novi život u uskrsnuću našega tijela. To umiranje s Kristom nije samo onaj posljednji čas kojim će završiti naš ovozemaljski život. Kršćanin vjernik mora svakodnevno umirati s Kristom. Svaka žrtva koju podnesemo za ljubav Bogu ili bližnjemu dio je te naše smrti, toga našeg umiranja. I ova korizma sa svojim elementima: postom, oprštanjem, molitvom, ljubavlju... naše je umiranje s Kristom.

Pokrenuo Antun Hek, od lipnja do listopada 1972. listić – prilog obiteljskog časopisa Kana, samostalno izlazi od Božića 1981.

Osnivač

Biskupski ordinarijat Porečke i pulske biskupije

Glavni urednik

Željko Mrak

Uredništvo

Blaž Bošnjaković

Robert Buršić

Ana Cvitan

Ilija Jakovljević

Tomislav Milohanić

Željko Mrak

Adresa uredništva

Jurja Dobrile 1, 52400 Poreč

tel: 052/429-034

fax: 052/429-039

ladonja@biskupija-porecko-pulska.hr

List izlazi 12 puta godišnje

Rukopise i fotografije ne vraćamo

Grafičko i likovno oblikovanje

Marijan Markežić

Grafička priprema

Gabrijel Erman

Tomislav Erman

Tisak

Josip Turčinović d.o.o., Pazin

Nakladnik

Josip Turčinović d.o.o., Pazin

Žiro račun

2380006-1147003243

Devizni račun

ESB: CHR22 70010000-09166144

IBAN: HR7324020061100107336

UDK ISSN

282 : 379.8

ISSN 1330-5018

Naslovnica: *Križni put na Skitači*

Sadržaj

Crkvena godina

Pet nedjelja korizme

3

Godina vjere

Kako govoriti o Bogu?

Što reći o Bogu?

5

Dan Gospodnjí

Nije čovjek radi nedjelje,
već je nedjelja radi čovjeka

6/7

Kronika

Dvadeset godina HKDL-a

„Mons. M. Krebel“

8

Mons. Antun Hek: svećenik i vizionar

9

Obnovljena crkva u Gračišću

11

Pepelnica u Poreču

12

Hodočašće sv. Foški

13

Crkveno pučko pjevanje u

Sv. Petru u Šumi

15

Život vjere

Župe Kaštelir i Labinci

16-19

Blaženik sutra

Stepinac: Bulešić je bio dobar i idealan svećenik

20/21

Pismo iz Rima

Papin korizmeni poticaj

22

Politika i društvo

Bezobzirni marš hrvatske ljevice

23

Hrvatska Istra

Prilike u Istri u doba

Dobrilina djelovanja

26/27

Feljton

Crkva u Istri u doba Italije

28/29

Savjeti

Karcinom debelog crijeva

30

Beside

Čakule pod ladonjom

31

PRILOG U OVOM BROJU LADONJE

Opasne izjave ministra zdravlja

Objavljujemo članak mr. sc. Josipa Markotića, znanstvenoga novaka-asistenta u Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar u Splitu, što 21. st. doista kaže o početku života, zamrzavanju embrija i umjetnoj oplodnji.

Ministar zdravlja Rajko Ostojić, na pitanje: „Kada su u pitanju izmjene Zakona o medicinski potpomognutoj oplodnji, kako planirate odgovoriti na tvrdnje konzervativnih krugova da život počinje začećem ili da zamrzavanje embrija znači držanje tisuća djece u frižiderima?“, odgovara:

«Postojeći je zakon definitivno zakon 20. stoljeća i on će ostati za sve naše gradane koji smatraju, a kojih ima jako puno, da maksimalno pojednostavim, da život počinje spajanjem muške i ženske jajne stanice. Za njih će ostati taj rigidan, konzervativan zakon 20. stoljeća. A za sve naše gradane koji smatraju da život počinje rođenjem djeteta, prvim plačem ili kad mama osjeti prve pokrete, obično u 5. mjesecu trudnoće, a kojih također ima jako puno, za njih ćemo omogućiti zamrzavanje embrija. Moramo ljudima dati mogućnost odabira. Mi smo Vlada i onih koji su za nas glasali, i onih koji

nisu, i onih koji nisu izšli na izbore. Ne smije postojati diskriminacija, a sada ona postoji: građani koji žele zakone i spoznaje 21. stoljeća, njima ćemo dati mogućnost zamrzavanja embrija.»

Ova izjava može konkuriрати za najbesmisleniju izjavu godine, a mr. Markotić kaže, među ostalim, da bi sve bilo u redu kada bi se odnosila na zamrzavanje paprika i rajčica za zimnicu. Budući da je u pitanju ljudski život, ova izjava više nije samo besmislena, ona je licemjerna i opasna.

Kako govoriti o Bogu? Što reći o Bogu?

Ukoliko uistinu želimo istinski dijalog s novim generacijama i čovjekom današnjice, trebamo u prvom redu govoriti o Kristu, o Isusovu ljudskom životu, o njegovu čovještву, jer suvremeni čovjek takav govor ne odbacuje a priori, kao možda neki drugi, apstraktniji.

Piše
don Luka
PRANJIĆ

Kako prenijeti vjeru novim naraštajima na što učinkovitiji i privlačniji način, ostaje trajna briga Crkve u njenoj skupnosti. Kako govoriti o Bogu? Što reći o Bogu? Kako ga osobno spoznati, a potom predstaviti drugima, pitanje je koji se nameće svakom iskrenom vjerniku i bogotražitelju. Kako druge privesti k vjeri, a i sami tu vjeru životom svjedočiti te ne biti slični farizejima koji *tjeraju druge da uđu, a sami ostaju van*? Nakon svih ovih pitanja na pamet mi dolazi vapaj sv. Augustina: "Daj mi, Gospodine, da znam i razumijem treba li te prije zazivati ili hvaliti, prije poznavati ili zazivati. Ali tko će te zazivati, a da ne zna za tebe? Daj da te tražim, Gospodine, zazivajući te, i da te zazivam, vjerujući u tebe."

Često u našim plemenitim, ali ponekad i naivnim, ekumenskim nastojanjima, želeći se približiti drugima, kršćanstvo nazivamo "religijom Knjige", tražeći tako, matematički rečeno, zajednički nazivnik s islamom i židovstvom. Međutim, forsiranjem takve pozicije, koju sami sebi namećemo, uvelike riskiramo umanjiti "posebnost" i "izvanrednost" naše vjere. Kršćanstvo nije "religija Knjige", barem ne na način kako su to islam i židovstvo. U središtu kršćanstva nije knjiga (Biblija), koliko god mi do nje držali, već jedan

„Uvjeren sam da će novi kršćani postajati kršćani upravo obrnutim putem od onoga kako smo mi i naši stari postali kršćanima: po Isusu k Ocu i po Ocu majci – Crkvi.“

čovjek, Isus iz Nazareta, koji je objavio Boga, ali, što je još važnije, u kojem se Bog objavio. Upravo ta činjenica čini kršćanstvo drukčijim. Suvremeni čovjek alergičan je na apstraktan govor o Bogu, i sam je pojам Bog shvaćen danas, više nego ikad, kao nešto neodređeno, dvoznačno i aproksimativno. No, na sreću u prividnoj nesreći, baš se u tome krije velika šansa za kršćanstvo i vjerovjesništvo. Potrebno je ovakav stav čovjeka postmoderne iskoristiti i "okrenuti vodu na svoj mlin", a zbog, kako smo naveli, "posebne" naravi kršćanstva to možemo učiniti vrlo uspješno.

Da bismo u tome zaista uspjeli, nužna je promjena "metodologije". Vremena su se drastično promijenila i čovjek se drastično promijenio. Naši stari, a možda i neki od nas, rasli su u Crkvi – Majci, hranjeni u njenoj "utrobi", Crkva im je tumačila Boga, Bog je za njih bio povrh svega, i naposljetku ih dovodila Kristu. Nažalost, ovakav itinerar danas više nema učinkovitost, ili, bolje rečeno, nije ostvariv, iz razloga što se danas djeca ne rađaju više kao "sinovi Crkve", u vjeri svojih roditelja, već to, eventualno, iako već kršteni, tek trebaju postati.

Ukoliko uistinu želimo istinski dijalog s novim generacijama i čovjekom

današnjice, trebamo u prvom redu govoriti o Kristu, o Isusovu ljudskom životu, o njegovu čovještву, jer suvremeni čovjek takav govor ne odbacuje *a priori*, kao možda neki drugi, apstraktiji. Tek tada, iščitavajući život Isusa iz Nazareta, "vita Jesu", osoba postupno prepoznaće tragove Božanskoga, sve dok u potpunosti ne shvati onu Isusovu upućenu Filipu: "Tko vidi mene, vidi je Oca!" Naposljetku dolazimo do Crkve, koja je spomen-uprisutnjene Krista u povijesti i njegovo mistično Tijelo, no to dolazi tek na kraju, a ne na početku.

Uvjeren sam da će novi kršćani postajati kršćani upravo obrnutim putem od onoga kako smo mi i naši stari postali kršćanima: po Isusu k Ocu i po Ocu majci – Crkvi. Kršćanstvo, dakle, nije "religija Knjige", štoviše, nije uopće religija, u užem smislu te riječi, i baš zato, suvremenom čovjeku, sitom "religioznosti" i "boga", može biti izuzetno privlačno.

Smatrati Bibliju riječju Božjom, na način kako ostale monoteističke religije smatraju svoju Svetu knjigu, ma koliko se god to na prvi pogled čudno činilo, nije uopće u duhu katoličke tradicije, štoviše, svojstveno je najekstremnijem protestantskom fundamentalizmu. I sama dogmatska konstitucija Drugog vatikanskog sabora o božanskoj objavi, kaže da Sveti pismo sadrži Riječ Božju, ali ga ne poistovjećuje s njome (*Sacrae autem scripturae Dei verbum continent*). Sveti pismo sadrži riječ Božju utoliko što govorí o Kristu Bogočovjeku, Riječi Tijelom postalom, o Bogu – Riječi.

U ovoj godini vjere pokušajmo stoga prokrčiti, a ako je potrebno i ponovno iscrati, putove koji čovjeka u potrazi za Bogom dovode vjeri i povjerenju u Njega, Oca kojega je Sin objavio i čija smo svi ljubljena djeca.

Nije čovjek radi nedjelje,

Komisija Iustitia et Pax, kojom predsjedava dr. Vlado Košić, biskup sisački, poziva vjernice i vjernike kao i sve građanke i građane dobre volje u Republici Hrvatskoj da se pridruže širokoj akciji Europskog saveza za nedjelju.

Komisija Iustitia et Pax Hrvatske biskupske konferencije poziva vjernice i vjernike kao i sve građanke i građane dobre volje u Republici Hrvatskoj da se od nedjelje, 4. ožujka 2012., pridruže širokoj akciji Europskog saveza za nedjelju koja okuplja radničke sindikate, političke stranke, građanske udruge i Crkve oko zahtjeva za poštivanjem nedjelje kao dana počinka za sve, dana okupljanja obitelji, dana dobrotljivih, kulturnih i socijalnih djelatnosti, te kao dana Gospodnjeg koji kršćani svetuju i slave.

Bezosjećajnost s obespravljenima

Komisija poziva hrvatske građane, navlastito kršćane, da se od tog dana suzdržavaju od kupovanja nedjeljom, te barem tako pokažu da žele poštivati

sve one radnike i radnike, koji su zbog slabosti hrvatske zakonske zaštite izloženi pritisku i prisiljeni raditi bez nedjeljnog odmora, ostajući izvan kruга svojih obitelji, svojih bližnjih i svoje djece. Jer ti zaposlenici i posebice te radnice - majke, sestre i kćeri mnogih - u taj dan odmora neće biti sa svojima i zbog njihove odsutnosti njihovi će domovi zjapiti prazni, sivi i sumorni. Stoga, kupovanje nedjeljom svojevrsni je oblik licemjerja i bezosjećajnosti s obespravljenima.

Ljudska osoba, koju demokratska vlast nema pravo - prezreti, a niti gospodarstvenici u "socijalnom tržnom gospodarstvu" Europske unije - izrabljivati, nije samo proizvođač i potrošač roba i usluga. Čovjek se kroz rad ostvaruje, dokazuje i održava, ali on je više od radnika i, mnogo više i vr-

jednije od - potrošača. Osoba je biće duhovno, okrenuto transcendenciji, ali i kulturi i umjetnosti, te sportskoj, rekreativnoj i, općenito, društvenoj i političkoj zauzetosti. Sve te potrebe, međutim, ljudi mogu ostvarivati samo bivajući i djelujući zajedno s drugima, u isto vrijeme i u iste dane. A ako se ta mogućnost oduzme dijelu ljudi, onda ih se zakida u njihovim osnovnim pravima građana, roditelja i, jednostavno - integralnih osoba, a u društvu se smanjuje socijalna kohezija i voljavčivjeti-zajedno. U tome svemu i jest smisao i vrijednost i potreba nedjelje.

Nedjelju razara pohlepa

S nadolaskom demokracije opravданo se očekivalo da će poštivanje nedjelje postati pravilom. Ali svjedoci

već je nedjelja radi čovjeka

smo da se pred naletom neoliberalne pohlepe razara i nedjelja, i to u našoj domovini, gdje se 91 posto građana izjašnjava kršćanima. Tako je i Ustavni sud, pred pritiskom trgovackih lanaca popustio i izišao iz europske tradicije i prakse, dopuštajući da poslodavci sami određuju radno vrijeme trgovina i proizvodnih mjesta, ugrožavajući tako i prava i zdravlje, tjelesno i duševno, hrvatskih građana. I tako su zakonodavac - hrvatski Sabor i njegov cenzor - Ustavni sud, još 2006. godine omogućili da privatni interes manjine prevlada nad javnom dobrobiti - zdravstvenom, socijalnom, obiteljskom i duhovnom - većine građana. Oni koji su nametnuli svoj stav cijeloj Hrvatskoj zacijelo ne žele razumjeti da hrvatski građani ne će trošiti više, nego već troše na svoje potrebe, ako im se trgovine otvore - i nedjeljom. Jer građani će istu količinu novca trošiti od ponedjeljka do subote, budući da je subota već za većinu zaposlenika - neradni dan.

Ropski položaj žena

Zašto onda još u ropski položaj stavljati svake nedjelje i blagdana desetke tisuća, posebice žena, koje su kod nas najslabije zaštićena skupina u radnom odnosu? Konačno, upitajmo se: nisu li s tradicionalnim radnim vremenom - od ponedjeljka do petka - oduvijek bila usklađena i nastava đaka i studenata? Uostalom, znamo li da Povelja o temeljnim pravima iz Lisabonskog ugovora EU u svom čl. 31. ozakonjuje "pravo na razdoblje dnevnog i tjednog odmora", a u čl. 91. pravo radnika na "radne uvjete koji poštju njegovo zdravlje, sigurnost i dostojanstvo"? Ne nalaže li ista Povelja u čl. 93. svima još i dužnost "pomirenja obiteljskog i profesionalnog života"? Nije li, dakle, nedjelja jedino vrijeme koje nitko ne bi smio dirati i ugrožavati?

Znamo, razumijemo i prihvaćamo da postoje službe od općeg i javnog interesa koje moraju pružati usluge

- zdravstvene, sigurnosne, urbane, prometne... i nedjeljom i blagdanom. Znamo i to da je potrebno prihvati određenu fleksibilnost u turističkim područjima, ali takva područja imaju i zemlje sa snažnom turističkom djelatnošću, pa ipak uspijevaju poštivati nedjelju. Ali kod nas vidimo da se širi agresivna i izrabiljivačka tendencija u privatnim uslužnim djelatnostima koje nije potrebno pružati baš u nedjelju i blagdane i to prema tisućama žena, zaposlenima u trgovini, koje i inače rade prekovremeno - i vrlo često neplaćeno - ne samo svagdanom, nego i nedjeljom i blagdanom, za minimalne plaće od 2.500 kuna, ne imajući često ni jedan slobodan dan, ili pak dobivajući taj dan kad su njihova djeca u školama, a obitelji na poslu ili izvan kuće. I, na kraju, ne bježimo od činjenice da se ovim pozivom borimo i za pravo svih kršćanskih vjernika - ne samo katolika - da svetuju dan Gospodnjí pribivajući nedjeljnoj misi. Jer nije čovjek radi nedjelje, nego je nedjelja radi čovjeka.

Inicijativa Europskog saveza za nedjelju

Prije godinu dana pokrenuta je inicijativa Europskog saveza za nedjelju

(ESN), kao širokog kruga civilnog društva diljem Europe, s ciljem da se na nacionalnim razinama i na onoj Europske unije zaštiti nedjelja, slobodna od rada i blagdan za sve. U EU ta inicijativa do sada nije posvuda uspjela, jer je Unija oko ovog pitanja oklijevala, pa je očekivati da će ESN pokrenuti Europsku komisiju da posvuda zakonski pokrene zaštitu slobodne nedjelje. Savez sada ponovno poziva sve da se zalažu "Zajedno za dostojanstveno radno vrijeme", za poštene i pravedne uvjete rada, te da tu svoju volju iskažu, na različite načine u svojim državama.

Komisija Iustitia et Pax HBK u dva se navrata, u lipnju 2000. i u studenom 2004. godine, živo zalagala za očuvanje kulture slobodne nedjelje i za ozakonjenje neradne nedjelje u Hrvatskoj. U tom smislu i duhu, Komisija poziva kršćane i sve ljude dobre volje u Hrvatskoj da se pridruže ovoj plemenitoj - građanskoj, ljudskoj i kršćanskoj - europskoj akciji solidarnosti i da je od 4. ožujka oživotvore svojim inicijativama i suzdržavanjem od kupovanja i obilazaka trgovina nedjeljom, te da o tome izvještavaju Europski savez za nedjelju i hrvatske medije.

Stalna duhovna skrb za bolesnike

PULA Hrvatsko katoličko liječničko društvo u Puli „Mons. Marcel Krebel“ osnovano je prije 20 godina, u siječnju 1992. Usto, te je godine utemeljen Svjetski dan bolesnika, koji se obilježava 11. veljače, posvećen Gospi Lurdskoj. To marijansko svetište, poznato po brojnim čudesnim ozdravljenjima, postalo je mjesto okupljanja bolesnika i zajedničke molitve.

Predsjednica HKLD-a „Mons. Marcel Krebel“ dr. Ljubica Hang-Raguž prisjeća se prigodom ovih obljetnica početaka obilježavanja Svjetskog dana bolesnika.

„Prvih godina pridružili smo se misnom slavlju koje su organizirali franjevci u crkvi sv. Franje u Puli. Želja nam je bila da se na taj dan sv. misa slavi bliže bolesnicima, u bolnici. U tom smislu imali smo poteškoće: bolnica se nalazi na dvije lokacije, a samo je u Zagrebačkoj ulici postojala kapelica sv. Mihovila. Zauzimanjem našeg tadašnjeg predsjednika prim. dr. Filipovića i tadašnjeg duhovnika mons. Krebela, dobili smo prostor u Negrijevoj ulici koji je adaptiran u kapelicu 2003. godine.

Prvi smo put na Dan bolesnika sv. misu s bolesnicima u našoj organizaciji imali 1995. i to u Domu umirovljenika Alfredo Štiglić na poziv našeg duhovnika mons. Krebela pod čijim je vodstvom

Bolnički kapelan fra Đ. Vuradina, biskup I. Milovan i vlč. M. Milovana

upravo bila završena i adaptacija jednog prostora Doma u kapelicu. Toga smo dana slavili misu i u bolničkoj kapelici. Misu u kapelici Gospe Lurdske u Negrijevoj ulici prvi smo put imali 2003.

Misio je redovito naš duhovnik, a 1996. biskup Antun Bogetic, prigodom proslavile 100. obljetnice kapelice sv. Mihovila. Deset godina kasnije misu je na Dan bolesnika predvodio biskup Ivan Milovan, tako i svih ovih proteklih godina. Tom prigodom, po ustaljenu rasporedu, biskup Milovan obide nepokretne bolesnike. Dosada je obišao bolesnike i djelatnike ORLA, oftalmologije, infektologije, neurologije, kirurgije – abdominalni odjel i torakovaskularni, intenzivno liječenje u

Djelatnosti za anesteziju i reanimaciju, a ove godine i kirurgiju – odjel urologije i traumatologije s ortopedijom.

Drago nam je što nam se pridružuje i rukovodstvo bolnice, najčešće ravnatelj i stručni pomoćnik ravnatelja, kao i rukovoditelji pojedinih djelatnosti. Sretni smo što smo se i ove godine, slaveći dva desetljeća ustanovljenja Svjetskog dana bolesnika i osnutka naše podružnice, okupili u Općoj bolnici u Puli u kapelici Gospe Lurdske i zajedno s Crkvom u Hrvatskoj i svijetu na oltar prinijeli sve poteškoće i boli i molili zajedničkog Oca za naše bolesnike i zdravstvene djelatnike“, ističe dr. Ljubica Hang-Raguž. (L)

Aktivnosti Hrvatskog svjetskog kongresa

Na kraju zasjedanja Središnjeg odbora Hrvatskoga svjetskoga kongresa, međunarodne nefprofitne, nevladine i nestраначke organizacije, 2. ožujka u Hrvatskoj matici iseljenika, domovinskom sjedištu HSK, održana je konferencija za novinare. Dr. Ivan Čizmić i dr. Šimun Šito Čorić predstavili su izdanje „Povijest američkih Hrvata“.

Riječ je o knjizi koju je napisao Juraj Škrivanić (Dubrovnik, 1861. – Seattle, 1922.) a predstavlja prvu cijelovitu povijest američkih Hrvata od otkrića Amerike do 1915. godine. Na konferenciji je predstavljen i novi predsjednik HSK Mijo Marić.

U ovoj prigodi dodijeljena su priznanja osobama koje su tijekom protekle godine dale poseban doprinos u povezivanju domovine i hrvatskog izvandomovinstva. Priznanja su dobili ravnateljica Hrvatske matice iseljenika Katarina Fuček, Petar Barišić i Ivan Bagarić, dosadašnji ravnatelj Hrvatskih svjetskih igara Jure Strika te povjesničar dr. Ivan Čizmić.

Na konferencije za novinare istaknuto je kako je završen višegodišnji projekt, snimanje filma-mjuzikla „Jedna žena“ o fenomenu Medugorja. U projektu, čiji je autor teksta i glazbe Šimun Šito Čorić, sudjelovalo je petsto osoba, te oko 100 tisuća statista, a posebno zapaženo mjesto ima desetak hrvatskih pjevača i glumaca. (IKA/L)

Mons. Antun Hek: svećenik i vizionar

Mons. Antun Hek

PAZIN Povodom obilježavanja 10. obljetnice smrti mons. Antuna Heka, 23. veljače u Pazinskom su kolegiju, Porečka i Pulsko biskupija, Pazinski kolegij – klasična gimnazija i Katoličko društvo prosvjetnih djelatnika Istre mons. Antuna Heka, organizirali predavanje „Mons. Antun Hek: svećenik i vizionar“. Predavanje je održao dr. Josip Grbac koji je više godina surađivao s mons. Hekom te je svoje izlaganje o njegovu životu i djelu obojio zgodama i riječima mons. Heka koje su predavaču ostale urezane u sjećanju. Za pravo razumijevanje životnog djela jedne istaknute osobe, kao što je mons. Antun Hek, potrebno je promatrati ne samo djela koja je ostavio za sobom nego prvenstveno treba gledati motive koji su ga pokretali i poticali na pothvate koje je poduzimao, naglasio je dr. Grbac. „Nije ostavio pisanih djela jer

za pisanje nije imao vremena“, rekao je dr. Grbac, „svoj je trag utisnuo u ljude s kojima je i za koje je radio.“ Stoga je teško stvoriti jednu cijelokupnu sliku njegova života.

Njegovo angažirano i vizionarsko djelovanje izviralo je iz krepštosti koju zapravo karakteriziraju dvije stvari: krepusta kao jedna trajna, prirodna usmjerenošć prema ostvarenju dobra, krepstan čovjek zapravo instinktivno čini dobro, s lakoćom, spontano, te krepusta kao sposobnost da se čovjek čuva ekstrema, da se drži srednje mjere, zlatne sredine. Svaki ekstremizam

isključuje određenu skupinu ljudi, dok krepusta ujedinjuje. Ove dvije karakteristike krepštosti zapravo su bile glavne odlike života i djelovanja mons. Heka. Imao je istaćen osjećaj za diplomaciju, kako je rekao dr. Grbac: „Hek je mogao pomiriti vraga i tamjan!“

Nakon predavanja, u župnoj crkvi sv. Nikole u Pazinu misu zadušnicu u spomen na mons. Heku predvodio je biskup mons. Ivan Milovan. Pjesmom je misno slavlje pratilo zbor Pazinskog kolegija pod vodstvom prof. Marice Ursić. (J. P./L.)

Dr. Josip Grbac

Memorijal o svestranom kanoniku Stankoviću

BARBAN U Barbanu je krajem veljače održan Drugi memorijal Petra Stankovića, sjećanje na svestranog teologa i povjesničara koji se rodio u Barbanu 1771., školovao u Rovinju, Udinama i Padovi, te do smrti, 1852. godine, živio u rodnom mjestu.

Napisao je pedesetak radova, među kojima „Kratak nauk karstianski“, namijenjen dušobrižnicima i župljanima. Bio je član više desetaka akademija i znanstvenih institucija Europe, kanonik i povjesničar, istraživač, inovator, njegov priznati izum je preša za masline ili pak tehnologija proizvodnje vina. Barbanski načelnik Denis Kontošić tom je prigodom rekao: „Stanković je još uvijek enigma jer se bavio mnogim stvarima. Želimo rasvijetliti njegov život i djelo, a Barban i Barbanštinu osvjetljavati širinom pogleda Barbanca koji je živio europski“. (L)

Predstavljena knjiga o mons. Boži Milanoviću

RIJEKA/TINJAN Knjiga Stipana Trogrića „Mons. Boži Milanović istarski svećenik (1890. – 1980.)“ predstavljena je 27. veljače u Državnom arhivu u Rijeci. O važnosti knjige za našu noviju povijest govorio je ravnatelj te ustanove mr. Goran Crnković koji je oslikao kontekst u kojem je djelovao mons. Boži Milanović, njegovu zaslugu za očuvanje crkvene i hrvatske svijesti u Istri i njegov nemjerljiv doprinos u priključenju Istre Hrvatskoj. Žali što se njegovo veliko djelo pre-malo vrednuje i poznaje te je zahvalio izdavačima Kršćanskoj sadašnjosti i Državnom arhivu u Pazinu, kao i samom autoru, koji zbog bolesti nije mogao biti nazočan na predstavljanju knjige u Rijeci.

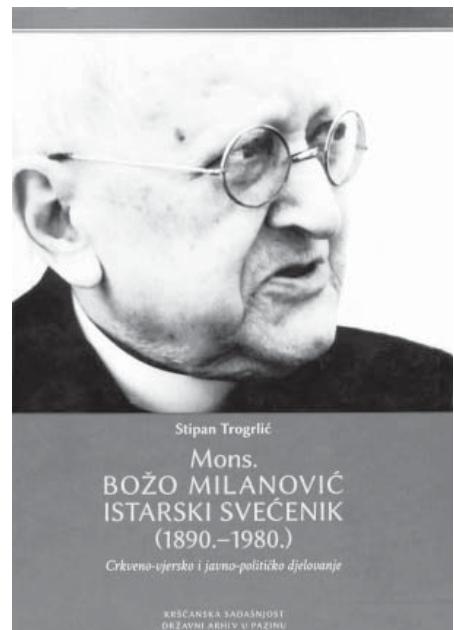
Dr. Josip Grbac s Teologije u Rijeci govorio je o Boži Milanoviću kao o čovjeku Crkve koji je u svoje vrijeme znao prepoznati trenutak, ne dvojeći o ulasku u politička i društvena događanja, u čemu je mnogima i danas uzor. Bio je zauzet i vjeran svećenik koji je svoju odgovornost pred Bogom ostvarivaо kao odgovornost za ljude, zaključio je dr. Grbac. Pomoćnik direktora KS-a prof. Anton Šuljić o Boži Milanoviću govorio je u ime suizdavača, posebice se osvrćući na njegovu baštinu. Naglasio je da se on

ubraja u niz hrvatskih svećenika iz Istre koji su svojim djelovanjem nadvisili uske granice svoga zavičaja, poput biskupa dr. Jurja Dobrile ili kasnije ute-meljitelja KS-a dr. Josipa Turčinovića, zatim dr. Alda Starića, dr. Ante Kresine, mons. Antuna Heka i drugih.

Sretna podudarnost bila je te večeri činjenica da je pola sata nakon predstavljanja knjige o Boži Milanoviću u Državnom arhivu, u Auli Ivana Pavla II. na Trsatu, predstavljen dokumentarni film o Boži Milanoviću Irene Hrvatin. Zbog toga je program u Državnom arhivu bio donekle skraćen, pa se većina brojne publike uputila na Trsat. Prof. Šuljić je knjigu zatim predstavio brojnoj publici na Trsatu.

Knjiga o Boži Milanoviću predstavljena je idućeg dana, 28. veljače, u vijećnici Općine Tinjan. O knjizi su govorili dr. Elvis Orbanić, ravnatelj Državnoga arhiva u Pazinu kao predstavnik suizdavača, te akademik Josip Bratulić, novinar i publicist Davor Šišović, don Anton Šuljić i Stipan Trogrić, autor knjige.

Akademik Bratulić, kao đak i učenik mons. Milanovića, podsjetio je na njegovo veliko crkveno, odgojno i društveno djelo, Davor Šišović je

Knjiga Stipana Trogrića

vrednovao Milanovićevu književnu i spisateljsku baštinu smještajući je u kontekst učenja zavičajne povijesti, prof. Šuljić i u toj je prigodi govorio o Milanoviću kao plodu vjere i kulture istarskoga puka, a autor je u kratkim crtama prikazao svoje djelo podijeljeno u pet zasebnih i ovećih cjelina koje tvore to biobibliografsko djelo o mons. Milanoviću. Zahvalio je suizdavačima i suradnicima na pomoći pri izdavanju knjige. (KS/L)

Snimljen film „Život s Gospom“

PULA Inspiriran posebnošću vjernika Elija Karlovića, redatelj Edi Benčić snimio je film „Život s Gospom“. Film pripada kategoriji biografskog dokumentarca, a ostvaren je entuzijazmom autora i redatelja.

Edi Benčić župljanin je župe sv. Ivana Krstitelja u Puli, od djetinjstva se bavi fotografijom, potom i videom te filmom, napose dokumentarnim.

Film „Život s Gospom“ životna je priča o Eliju Karloviću koja prikazuje njegov Božji dar za sve ono što radi, ne samo u organizaciji hodočašća nego i u njegovoj svakidašnjici. Ima zasigurno puno ljudi s velikim životnim pričama, ali je redatelj Benčić odabrao upravo Elija koji je imao veliku hrabrost ispričati svoj život. Karlović je od prošle godine član Biskupijsko-pastoralnog vijeća Porečke i Pulske biskupije.

Film je premijerno prikazan u siječnju u Puli u župi sv. Ivana Krstitelja. Najavio ga je župnik fra Krunoslav Kemić, okupljenima su se obratili i vlč. Milan Milovan te redatelj Edi Benčić. „Neka ovaj film bude na korist svim hodočasnicima koji su bili na hodočašću i koji će sutra biti“, rekao je tom prigodom Elio Karlović.

Ovaj će film, u nešto izmijenjenu obliku, biti zastupljen na festivalu vjerskog filma na Trsatu u lipnju ove godine. (T. M.)

Obnovljena Majka Božja na Placu

GRAČIŠĆE U drugoj polovici siječnja skinuta je skela s crkve Majke Božje na Placu koja je ponovno dobila novi krov. Radnici žminjskog "Kapitela", koji su 2002. dovršili obnovu crkve (prekrili crkvu i fugirali zidove u čije su fuge zabijeni zavjetni čavli), nakon gotovo 10 godina ponovno su joj se vratili da bi skinuli oštećene škrilje i na njihovo mjesto postavili nove. Radove je nadzirala arhitektica Jadranka Drempetić.

U investiciji su sudjelovali Porečka i Pulsko biskupija, Istarska županija i „Kapitel“. Regija Veneto osigurala je sredstva za restauraciju fresaka koje pokrivaju istočni zid crkve.

Ovu je crkvu, prema natpisu na pročelju, sagradio majstor Dento po narudžbi Petra Beratića 1425. godine, a posvetio ju je pićanski biskup Grgur. Unutrašnjost joj je dekorirana gotičkim freskama otkrivenim 1979. godine, po kojima su urisani mnogi glagoljski grafiti od kojih su najstariji nastali u prvoj polovici 15. stoljeća. Ova slikovita crkva nalazi se na središnjem trgu u Gračiću i jedan je od prepoznatljivih gračaških simbola.

Pjesnik i književnik Tomislav Milohanić, napisao je pjesmu *Za zavjetnu crkvu načrt s neba*, nadahnut pričama mještana o gradnji crkve:

Nebo je usred vrućine ljeta
spustilo snježni plastični pravokutnog oblika na
plac
Majka poruči:

Crkva Majke Božje na Placu prije obnove

*Ovdje zidajte crkvu
bram molitve Sinu i Meni*

Nebo je zacrtalo:

toliko širine

toliko duljine

toliko visine

temelji su tu

*Ljudi htjedoše više i šire
ljudi su htjeli sami odrediti dubine*

*Temelji su se noću rušili
i vraćali u okvir dat s visine*

Nakon zidanja brama

*čavli zabijeni među kamene blokove
kao zavjet novog života*

*Čavli rdaju
u crkvi se moli*

život ide dalje

*Užalud čarao iščupati
užalud planove remetiti*

*Nerividljivi se plastični spušta s nebesa
za nove stope hoda i zidanja*

pod nijemim zvijezdama

Tjedan solidarnosti i zajedništva s Crkvom i ljudima u BiH

Hrvatski Caritas i ove godine od 5. do 11. ožujka organizira akciju Tjedan solidarnosti i zajedništva s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini. Akcija se provodi uz slogan "Doista, gdje vam je blago, ondje će vam i srce biti." Svrha korizmene akcije je prikupiti konkretnu novčanu pomoć, ali i poticati vjernike i ljudе dobre volje na međusobno pomaganje, njegovanje dobrih odnosa, ostvarivanje zajedništva u susretima te molitvu za potrebite. U želji da pridonese snažnijem animiranju župnih zajednica za ovu akciju, i molitvu za sunarodnjake u Bosni i Hercegovini, Hrvatski Caritas župama diljem Hrvatske dostavlja knjižicu s molitvama vjernika i Euharistijskim klanjanjem, te Križni put za mlade.

Tjedan solidarnosti i zajedništva s Crkvom i ljudima u Bosni i Hercegovini, temeljem odluke Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, od 2007. godine provodi Hrvatski Caritas. Prikupljenim sredstvima finančirat će se projekti i programi u mreži Caritasa u Bosni i Hercegovini iz područja socijalno-zdravstvene skrbi, obrazovanja, te pastoralni projekti župnih zajednica. (IKA/L)

Borimo se za Božju plaću, a ne za plaću ljudi

Neka ova korizma bude poticaj za ova tri djela: milosrđe, molitvu i post, da to činimo radi Boga, da želimo doći Bogu, gledati se licem u lice. Znam da je to teško, da traži mnogo napora, mnogo patnje, mnogo muke, mnogo samozatajnosti, ali to je vječni put, kaže biskup koadjutor mons. dr. Dražen Kutleša.

POREČ Svetu misu i obred pepeljenja na Čistu srijedu (Pepelnici) u Eufrazijskoj bazilici uz biskupa mons. Ivana Milovana koncelebrirali su biskup koadjutor mons. dr. Dražen Kutleša, porečki župnik Željko Zec, župni vikar Jurica Purkić i vlč. Vladimir Brizić.

U prigodnoj homiliji biskup mons. Kutleša pojasnio je smisao i simboliku Pepelnice i povlaštenog vremena kořizme, posebno se osvrnuvši tri stvari koje Isus želi na poseban način naglasiti, a to su milostinja, molitva i post.

„Većina će od nas reći odričem se toga, odričem se onoga. Pa zašto? Zašto to netko mora znati? Vrlo je znakovita Isusova rečenica: *Oni su dobili svoju plaću*. Ili još bolje po izvorniku grčkome gdje kaže: Oni su isplaćeni. To znači, ako netko nešto radi, ti mu isplatiš, nema pravo od tebe više ništa tražiti. A zašto? Ako čovjek tako radi da ga drugi vide, da dijeli milostinju, molji, posti, tada Isus kaže: *Ti si to napravio zbog ljudi, ljudi te više cijene, više te poštiju, ali ti si od ljudi dobio svoju plaću, na višoj si ljestvici od drugih ljudi, i od Boga ti ne treba nagrada ni plaća*. Prema tome, što si tražio, to si dobio. A što mi trebamo činiti i što mi trebamo raditi, što je ta nagrada ko-

Čin pepeljenja u porečkoj bazilici

joj se možemo nadati? Čovjek koji čini milosrdna djela i koji se moli, koji posti, osjeća nutarnje zadovoljstvo. Čovjek osjeća zadovoljstvo zbog toga što je učinio nešto dobro. A činjenje dobrih djela tjeru nas da još više činimo dobra djela, ako molimo, da još više molimo, ako postimo, da još više postimo“, rekao je mons. Kutleša.

Spomenuo je primjer sportaša koji ulaze toliko napora, muke i patnje na putu do pobedničkog trona. „Tako je i u našem životu. Bog nam daje sve veći i veći teret, a mi osjećamo zadovoljstvo pod tim teretom. Bog nam daje zadovoljstvo time što nam daje još veći teret i još veće povjerenje. I na kraju, ono što svi očekujemo – to je gledanje Boga licem u lice. To je vrhovna i vrhunska nagrada svakog čovjeka ovdje

na zemlji. Želimo biti s njime da ga možemo gledati. Ako to izgubimo, tada je sve drugo uzaludno. I upravo zato neka ova korizma bude poticaj za ova tri djela: milosrđe, molitvu i post, da to činimo radi Boga, da želimo doći Bogu i gledati se licem u lice. Znam da je to teško, da traži mnogo napora, mnogo patnje, mnogo muke, mnogo samozatajnosti, ali to je vječni put. Jer ako budemo nagrađeni samo od ljudi – da sam dobar, da sam darežljiv – od ljudi dobit ću nagradu, ali pred Bogom to ništa ne vrijedi. Zato se borimo za Božju plaću, a ne za plaću i nagradu ljudi. Da osjetimo to zadovoljstvo i da nam Bog daje sve više i više tereta da možemo napredovati, da budemo sve više slični Njegovu Sinu“, zaključio je biskup koadjutor mons. dr. Dražen Kutleša. (T. M.)

Mučeništvo nas vodi Isusu

LAGINJI Ni ove godine, prilično hladno vrijeme, nije omalo stanovnike Žminjštine i njihove goste, kao ni stanovnike okolnih mjesta, da u nedjelju, 19. veljače, hodočaste u crkvu Sv. Foške u selu Laginji. Misno je slavlje predvodio mladi žminjski svećenik Josip Peteh, uz župnika vlč. Jordana Rovisa. Župni je zbor svojim skladnim pjevanjem uljepšao slavlje.

Vlč. Peteh je u propovijedi istaknuo da Isus brine za čovjeka, za njegov duh i njegovo tijelo, i toga moramo biti svjesni. A mučeništvo nas, kao i sv. Fošku, dovodi Isusu. Mučeništvo nije postojalo samo nekad, ima ga i danas, ono ne traži uvijek krv, ali može biti mnogo bolnije. Naše mučenike iz prošlih stoljeća ne smijemo zaboraviti iz najmanje dvaju razloga: da bismo vlastito mučeništvo lakše podnosili ili da ne bismo mi postali mučitelji.

Ova starokršćanska crkva potječe iz VI. st. U XV. st. tu je bilo i groblje. Pod zaštitom je Ministarstva kulture RH, no vapi za obnovom. Ipak, koliko je to bilo moguće, vrijedni su domaći ljudi uljepšali svoje sveto zdanje: čišćenjem, cvijećem... Danas se služba Božja u toj crkvi obavlja o blagdanu svete mučenice i u svibnju kada su svete mise na čast Majke Božje za okolna sela. Posebna je to crkva: skromna, ali zrači nekom posebnom toplinom koja nas povezuje s počecima kršćanstva. (O. PAUS)

Stvorení smo da se radujemo

Kao što su nekad ljudi dolazili da bi prohodali, tako danas kada su ljudi žalosni, kada su očajni, kada su depresivni, dolaze svetoj Foški, pomoćnici, ozdraviteljici i zaštitnici, da prohodaju i dušom i duhom. Znači da se s ovog mjesta vrate kući kao novi ljudi, rekao je u propovijedi vlč. Marijan Jelenić.

Ove je godine vodnjanski župnik Marijan Jelenić 19. veljače, u nedjelju nakon blagdana sv. Foške, predvodio svetu misu u bazilici sv. Foške kraj sela Batvači pred više stotina hodočasnika iz svih dijelova Istre koji su pohodili ovo svetište već u ranim jutarnjim satima, želeći se u miru pomoliti kod tamošnjeg križa, ukrašenog mnogobrojnim krunicama i zavjetnim sličicama te zapaliti svjeću. Sveta Foška se inače slavi kao zagovornica protiv kostobolje, reumatičnih bolesti, neplodnosti i glavobolje.

„Mi smo stvorení samo za to da se veselimo. Ako biste danas vi ostavili ovdje svoje žalosti, svoje brige, čitava brda prigovora što ste ih čuli, brda muka što ste proživjeli do sada, ako biste danas to ostavili tu, isplatilo se ići na hodočašće Sv. Foški. To što smo sada ovdje, to što se mi čistimo od svojih muka, i to što želimo upiti jedan veliki optimizam za život, jednu veliku hrabrost, to lijeći i ozdravlja tebe i sve oko tebe... Čovjek je trodimenzionalan, ima tijelo, dušu i duh. To se sve lijepo vidi u svetoj Foški kojoj smo došli. Ona kao plemičko dijete ima sve za svoje tijelo, sve što je željela. Ta Foška, ta djevojčica, nije time zadovoljna. Probulila se njezina duša i imala je puno pitanja. Foška je postala sretna, Foška je postala trodimenzionalna kada je kod susjeda, kod prijatelja, kod vršnjaka saznala da iza smrti postoji drugi život, da postoji Stvoritelj, da je u ljudskom životu sve posloženo tako da se veselimo i da svladamo probleme. Kad je sv. Foška došla svećeniku Ermolaru pa se krstila, njezina radost je počela vrištati, njezinu radost nema više mjere, nema više kraja. I kao kršćanka zbog te je vjere podnijela mučeništvo. Dobro zna da je Bog koji živi po krštenju u njezinu biću jači od boli, jači od uvreda, jači

Slavlje sv. Foške kraj sela Batvači

od prijetnja i od smrti. I zato bi sveta Foška htjela danas pomoći da i vi razumijete da Bog stanuje u vama, da s njim komunicirate, da s njim razgovarate. Kao što su nekad ljudi dolazili da bi prohodali, tako danas kada su ljudi žalosni, kada su očajni, kada su depresivni, dolaze svetoj Foški, pomoćnici, ozdraviteljici i zaštitnici, da prohodaju i dušom i duhom. Znači da se s ovog mjesta vrate kući kao novi ljudi. Htio bih da svi vi bljesnete bez obzira kako ste bili odgajani, što god ste prošli u životu, da budete slobodni, da krenete kući poput svete Foške slobodni i radosni. Mi smo se rodili da tu radost svjedočimo drugim ljudima, da palimo radost u srcima drugih ljudi. Čestitam vam da ste danas ovdje. Bog se hoće nastaniti u tebi da budeš blagoslovljen. Eto, to je milost današnjeg dana, to je milost tvojega života“, zaključio je propovijed vlč. Jelenić.

Na kraju sv. mise vjernici su ljubili relikvije svetice. I dok su sitne kapi kiše kao blagoslov rominjale nad okupljene hodočasnike, radosna djeca iz vodnjana-

skog dječjeg vrtića u istarskoj narodnoj nošnji otplesali su ispred crkve nekoliko tradicijskih plesova i zapjevali po domaće.

Bazilika je podignuta u čast sv. Foške, mlade mučenice. Ona je kao plemičko dijete imala sve na raspolaganju. I dobro je funkcionalna dok se u ranoj mladosti nisu pojavila pitanja o smislu života, patnje i smrti. Odgovore nije našla u svom domu, našla ih je kod mlađih kršćana, krstila se i preporodila. Otac pogarin, bojeći se progona, javno je se odrekao i pokazao tadašnjim vlastima koje su je predale vojnicima. No, vojnici nisu mogli odlučnu kršćanku pomaknuti s mjesta. Sama je otišla na sud i priznala da je kršćanska. Strašne muke kojima je bila izložena nisu je zastrašile ni odvratile od vjere. Mučeništvo je podnijela 13. veljače 250. s nenavršenih 15 godina života i zadržala svijet. Vodnjanski župnik Marijan Jelenić predlaže da, poput ostalih biskupija, i Porečka i Pulsku biskupiju ima svoj Biskupijski dan mlađih koji bi se obilježavao upravo o blagdanu sv. Foške. (T. M.)

Pozvani biti svjetlo u svijetu

Svjetski dan braka posvećen je bračnom paru, ženi i mužu, kao stupu obitelji, koja je temelj društva. Time se želi proslaviti sakrament braka, naglasiti ljepotu bračne vjernosti, žrtve i radosti u svakidašnjem bračnom životu. Kada je pak riječ o simbolu, supruga i suprug simbolično su predstavljeni kao dvije svijeće.

LABIN Prigodom Svjetskog dana braka razgovarali smo s Loretom Blažinom iz Labina, suprugom i majkom, koja je zajedno sa svojim suprugom Eneom članica Pastoralnog vijeća, Odjela za brak i obitelj.

Budite ljubazni, predstavite nam se.

Sa suprugom Eneom u braku sam 23 godine. Imamo troje djece: dvije kćeri – Bernardu i Robertinu, i sina Luku, koji polazi drugi razred osnovne škole. Godine 1994. otvorili smo privatno poduzeće u kojem sam zaposlena.

Svjetski dan braka?

Sve je počelo u Luisiani, SAD, 1981. godine, kada su bračni parovi potaknuli gradonačelnika, guvernera i biskupa da proglaši Valentinovo, 14. veljače, danom „Vjere u brak“. To je velikodušno prihvaćeno, da bi i papa Ivan Pavao II. 1993. godine podijelio svoj apostolski blagoslov. Diljem svijeta taj se spomen sve više širi, posebno zahvaljujući udruzi parova „Bračni susreti“. Tako je

dospio na tlo Crkve u Hrvata 2009. godine i polako se udomaćuje.

Koja je namjera i svrha i kako se obilježava taj dan?

Svjetski dan braka posvećen je bračnom paru, ženi i mužu, kao stupu obitelji, koja je temelj društva. Time se želi proslaviti sakrament braka, naglasiti ljepotu bračne vjernosti, žrtve i radosti u svakidašnjem bračnom životu. Kada je pak riječ o simbolu, supruga i suprug simbolično su predstavljeni kao dvije svijeće, jer su kao bračni par pozvani biti svjetlo u svijetu. Par je spomen srcem jer je ljubav snaga koja čuva bračno jedinstvo.

Bit svega?

Isusova zapovijed: „Ljubite jedni druge, kao što sam ja vas ljubio!“ To znači da se ljubav koju je Isus povjerio svojoj Crkvi, sakramentom ženidbe povjerava bračnom paru koji je pronosi u Crkvi i svijetu. Divna je spoznaja da nam je Bog po Kristu povjerio Ljubav neba da oplemenujemo zemlju.

Što vjera znači za Vaš brak i obitelj?

Budući da je bračni život poziv na rast, prolazi i putovima teškoća, spoticanja i padova. Ali, kada je najteže i kada se suočimo s velikim izazovima, vjera i pouzdanje u Boga podižu nas iznad problema i daju nam snagu da hrabro idemo naprijed, jer živimo u jednoj viziji koju svijet ne može dati, a ta vizija usrećuje nas i svijet oko nas, najprije našu djecu!

Gde nalazite taj ambijent-dom koji vas hrabri?

Naravno, u našoj župnoj obitelji, u nedjeljnomy misnom slavlju, molitvi, a posebice u obiteljskim skupinama koje se okupljaju u raznim središtima naše biskupije – Puli, Poreču, Istarskim Toplicama, a uskoro slijedi i u Labinu, jer je zbog zime bila odgođena, te se planira prigodom duhovne obnove u Gornjem Labinu u subotu, 24. ožujka. (vlk. M. KOREN)

Predavanja o životu i braku

NOVIGRAD Međunarodni dan života obilježava se svake godine prve nedjelje u veljači, ove godine 17. put po redu. Svjetski dan braka nastao je u Luisiani, SAD, 1981. godine, a posvećen je bračnom paru, ženi i mužu, kao stupu obitelji, osnovi Crkve i društva. Obilježava se druge nedjelje u veljači.

Prigodom Međunarodnog dana života i tjedna braka, a uoči Svjetskog dana braka, Obiteljsko savjetovalište Porečke i Pulsko biskupije organiziralo je 7. veljače prezentaciju i izlaganje u prostorima Zajednice Talijana u Novi-

gradu. Smjernica za obilježavanje Dana života bila je ovogodišnja poruka mons. Valtera Župana, krčkog biskupa i predsjednika Vijeća HBK za obitelj, koji ističe: „Svako je dijete za roditelje osoba i dar, a ne predmet koji bismo imali pravo posjedovati. Od trenutka začeća počinje novi život koji nije ni očev ni majčin, nego život novoga ljudskog bića koje se samo za sebe razvija. Prema tome, od prvog časa svog postojanja, to biće zahtijeva, u svojoj cijelokupnosti, bezuvjetno poštovanje koje dugujemo ljudskom biću – čovjeku. A čovjeka se vrednuje kao osobu i ljubi-

ga se takvoga kakav jest, bez obzira na njegovo fizičko ili mentalno zdravstveno stanje i bez obzira na njegove osobine“.

Predavanje o prirodnom planiranju obitelji kao temelju ljubavi i suradnje održala je Anđelina Greblo, viša medicinska sestra iz Obiteljskog savjetovalište u Puli, a predavanje Odrasli u očima djece i mladih – podrška ili prepreka u njihovu životu, Patricia Radošić-Šabalja, psihologinja iz Obiteljskog savjetovalište u Novigradu. (L)

Čvrsti temelji nadučitelja Petra Bolonića

Njegovanju crkvenog pjevanja u Sv. Petru u Šumi, pored naučitelja Petra Bolonića i vlč. Liberata Slokovića, doprinose Fran Josip Turčinović, Jure Klemen, vlč. Ivan Žufić, Marija Brečević, sjemeništarac Josip Turčinović, vlč. Zlatko Rupnik, vlč. Petar Pahović, č.s. Branimira Salamon, vlč. Marijan Milovan, Milka Udovičić

Crkveno pučko pjevanje u crkvi svetog Petra i Pavla seže u daleku prošlost tako da se točno ne može definirati datum početaka. Može se reći da je sviranje i pjevanje okvirno počelo postavljanjem orgulja u crkvi, a to seže u početak 18. stoljeća.

Valja se prisjetiti malo bliže povijesti, točnije 1890. godine kada je kao nadučitelj u pučku školu na službu došao Petar Bolonić rodom s otoka Krka. U pučkoj se školi zadržao kratko vrijeme. Godine 1894., na godišnjoj skupštini članova Hrvatske čitaonice, a na prijedlog vlč. Liberata Slokovića, tadašnjeg župnika u Svetom Petru i predsjednika odbora, donesena je odluka o kupnji harmonija "Ariston" s 10 kompleta nota. Harmonij nije bio korišten samo za potrebe članova čitaonice, već je služio i za podučavanje svih zainteresiranih. Nadučitelj Petar Bolonić vraća se opet u Sveti Petar 1909. godine kada počinje s intenzivnim radom u promicanju kulture, kako u školi, tako i u Hrvatskoj čitaonici čiji je član, a možemo sa sigurnošću reći i u crkvi, kao orguljaš i pjevač. Pored njega, za pjevanje u crkvi zaslužan je i vlč. Sloković. Godine 1912. osnovano je Omladinsko društvo koje je imalo pristup i Hrvatskoj čitaonici, uz određena pravila ponašanja. U tom društvu osnovana je i tamburaška družina za čije je osnivanje zaslužan upravo Bolonić.

Uz nadučitelja Bolonića, u to je vrijeme počeo intenzivno vježbati na harmoniju njegov tadašnji učenik Fran Josip Turčinović koji je kasnije kao orguljaš doprinio pučkom pjevanju u župnoj crkvi. Po kazivanju njegovih kćeri, još i danas aktivnih članica crkvenog zbora, note je samo on i malo drugih pjevača

Župni zbor u Sv. Petru u Šumi

znalo pa je Fran radi lakšeg i boljeg pjevanja u crtovlje umjesto nota pisao riječi. Aktivno svira i vježba crkveni zbor sve do svoje prerane smrti 1943. godine. Nakon njega kao član zabora orguljašem u crkvi postaje Jure Klemen. Bilo je to ratno vrijeme, a župa je ostala poslije smrti vlč. Slokovića 1940. godine bez stalnog župnika, do dolaska vlč. Ivana Žufića. Velečasni Žufić je s tadašnjim orguljašem Kllemenom i Marijom Brečević, koja pomalo počinje svirati orgulje, dao velik doprinos pučkom pjevanju. Nakon smrti Jure Klemena 1948. godine, crkveni zbor opet ostaje bez orguljaša. No, Bog je dobrostiv pa za sve nevolje iznađe rješenje. Tako za orgulje sjeda mlada žena Marija Brečević koju počinje vježbati tada sjemeništarac, a kasnije svećenik, dr. Josip Turčinović, čime daje velik doprinos crkvenom pučkom pjevanju u župi.

Marija Brečević, zbog zauzetosti Turčinovića, kao pomoć pri sviranju, u popodnevnim satima u crkvu uzima svoju majku koja joj puni mijeh orgulja zrakom, kako bi Marija mogla vježbati pjesme koje će svirati na nedjeljnoj misi. Sve rado i s puno žara pomaže tadašnji župnik vlč. Zlatko Rupnik. Brečević prestaje svirati 1972. godine kada je vlč. Rupnik premješten u drugu župu. Valja

spomenuti i tetu Katicu Jurman iz sela Macukini koja također doprinosi, kako pjevanju u crkvi, tako i učenju mlađih pjevača pjesmama koje su se pjevale u vrijeme njezine mladosti.

U župu 1972. godine dolazi vlč. Petar Pahović koji za pripomoć dobiva dvije časne sestre. Sestra Branimira Salamon vrlo dobro svira orgulje pa uvježbava zbor, ali ne više na orguljama koje su date na restauraciju, već na harmoniju, a poslije na električnim orguljama. Usto, vlč. Pahović nabavlja električne gitare koje sviraju mlađi, a koje uz orgulje poboljšavaju pjevanje te samim tim okuplja velik broj mlađih koji rado dolaze na nedjeljne mise. Za vrijeme župnika Pahović, sve do njegova odlaska 1986. godine, u crkvi je prevladavalo pučko pjevanje. Velikog broja pjesama sadašnji stariji pjevači rado se prisjećaju i kazivanjem prenose na mlađe pjevače.

Novi župnik vlč. Marijan Milovan osniva crkveni zbor s članovima koji su do njegova dolaska pjevali u zboru i novim članovima, kako ženskih, tako i muških. Stvoren je mješoviti četveroglasni zbor pod vodstvom vlč. Milovana, uz pratnju na električnim orguljama Milke Udovičić. (Završetak u idućem broju)

Isprepletenost vjere i života

Crkveni zaštitnici župe Kaštelir su sv. Kuzma i Damjan, a župe Labinci sv. Ivan Krstitelj, zajedno broje četiristo obitelji koje za blagoslov kuća posjećuje župnik preč. Marijan Kancijanić.

Piše Tomislav MILOHANIĆ

Već u brončano doba na vrhovima brežuljaka iznad rijeke Mirne podizale su se gradine (kaštelieri). U rimsko doba ovim područjem prolazila je Flavijevska cesta (*Via Flavia*). Hrvati doseljavaju već u prvom valu tijekom VII. st. Srednjovjekovne isprave spominju ovu utvrdu kao *Castellione*, *Castrum Castelione*, *Casteleone* i *Castrum Castelleoni*. Mlečani su tijekom XVI. i XVII. st. naselili na ovo područje hrvatske obitelji iz Dalmacije i Bosne, prebjegje pred Turcima. Današnja župa utemeljena je odlukom biskupa Antonija Petanija 1857. Bila je to jaka glagoljaška župa. Župni su zaštitnici sv. Kuzma i Damjan, liječnici, širitelji vjere i mučenici za vrijeme vladavine cara Dioklecijana.

U župi su naselja: Babići, Brnobići, Cerjani, Diklići, Kaštelir, Kovači, Kranjčići, Mekiši, Mezgeci, Rojci, Roškići, Tadini, Valentići. Najstarija je crkva sv. Roka priznavaoca, na groblju, sagrađena 1856. godine. Crkva sv. Križa iz 1178. godine bila je župna crkva nekadašnje župe Nigrinjan, a istoimena crkva na cesti od Poreča prema Vižinadi podignuta je 1885. Župna crkva sv. Kuzme i Damjana izgrađena je 1908. godine na mjestu starije, a zvonik odijeljen od zgrade crkve, visok 30 m, podignut je 1869. godine. Do godine 1857. Kaštelir je pripadao župi Vžinada, ali zbog demografskog i vjerskog rasta dotadašnja kapelacija prerasla je u župu.

Labinci su također stara glagoljaška župa čiji počeci sežu u godinu 840. kada je podignuta benediktinska opatija Sveti Mihovil pod Zemljom. Opatija se spominje u darovnoj buli pape Aleksandra III. 1178. kada potпадa pod vlast porečkog biskupa. Labinci se pod imenom Sveta Nedjelja spominju 1300. Na ovo područje doseljava se hrvatsko

Župna crkva u Kašteliru

stanovništvo iz Dalmacije tijekom XV. i XVI. st. iz dalmatinskog Labina (kod Trogira) pa su po tome nazvani Labinci. Najstarije crkveno zdanje je crkva sv. Mihovila arhanđela iz IX. st., u kojoj je pronađen jedan glagoljički natpis. Crkva Presvetog Trojstva u Brnasima iz XIII. st. imala je status župne crkve. Župni je zaštitnik sv. Ivan Krstitelj. Župna crkva njemu posvećena, s najstarijim sačuvanim orguljama iz XVII. st., sagrađena je 1736. godine. Zvonik uz župnu crkvu podignut je 1857. godine.

U ovoj su župi naselja: Brnasi, Dvori, Labinci, Žminjci.

Dvije župe, jedna općina

Povijesne uvjetovanosti u mnogome se isprepliću kroz ova dva mjesta, dvije župe. Tako se u Labincima 1892. u pro-

storijama stare župničke kuće otvara talijanska škola, a u Kašteliru 1896. jedna od prvih hrvatskih škola u Istri. Domaći sin, svećenik Anton Legović, bio je zaslužan za prosvjetiteljski pokret, a njegova obitelj ustupila je zemljište da se izgradi prva hrvatska škola. Natjecateljski duh dvaju mjesta očituje se i u osnivanju talijanske limene glazbe u Labincima 1902., a u Kašteliru 1909. hrvatske. Od osamostaljenja Hrvatske Kaštelir i Labinci povjesno i zemljopisno postaju bliski, sudbinski i životno povezani i obiteljskim vezama; godine 1997. godine postaju jedna općina Kaštelir-Labinci.

Općina Kaštelir-Labinci podijeljena je u dvije župe: župa se ne poklapa sto posto s općinom jer selo Rogovići pripada župi Tar, a Općini Kaštelir-Labinci. U prošloj godini 1400 do 1600 ljudi ima župa/općina Kaštelir-

dviju župa s jednim pastirom

Crkva u Labincima

Labinci. Katolika ima župa Kaštelir oko 850, krštenih 14, prvopričesnika 20, vjenčanih 3 para, umrlih 16, obitelji oko 300, polaznika župnog vjeroučitelja 98 (za prvu pričest dva su razreda i za krizmu dva razreda).

Župa Labinci ima otprilike 300 katolika; krštenih je lanjske godine bilo dvoje djece, prvopričesnika 7, vjenčanih nijedan par, umrlih tri, obitelji oko 100, tako da zajedno Kaštelir i Labinci imaju 400 obitelji koje župnik posjećuje za blagoslov kuće.

Župnik objiju župa od rujna 2004. godine je preč. Marijan Kancijanić, koji je obnašao funkciju generalnog vikara Biskupije do dolaska biskupa koadjutora mons. dr. Dražena Kutleše. Župnik je revan radnik u Isusovu vinogradu, prvi među jednakima, uvijek spremam na suradnju za opće dobro Crkve i naro-

da. Prebirući po sjećanju, osvrće se na župnike koji su mu prethodili. „Pošao bih od mons. Marijana Bartolića koji je ovdje došao 1965. godine. On je tu bio nekih 9 godina i vrlo lijepo pastoralno djelovao. Bilo je to vrijeme komunizma koji je smetao radu, vjerskom djelovanju, ali s druge strane, bile su i prilike kada se moglo puno više napraviti pa je uspješno djelovao u župi i potaknuo više aktivnosti. Njega je 1974. naslijedio vlč. Josip Rojnić, rodom iz Barbana. Nakon njega od 2001. župom je upravljao vlč. Nikola Kos koji je dolazio iz Nove Vasi.“

Slikovita vjerska slavlja

Ove dvije župe svečanije slave svoje patronе: Kaštelir sv. Kuzmu i Damjana, a Labinci sv. Ivana Krstitelja, kada se organiziraju procesije po mjestima uz sudjelovanje više svećenika i brojnih vjernika. Uvijek su se obdržavale i tijeloske procesije. Uz zaštitnike župa, Kaštelirci na poseban način obilježavaju sv. Valentina, a župljani Labinci sv. Antuna Padovanskoga. Ove godine biskup Ivan Milovan predložio je da bi se ubuduće u sklopu slavlja sv. Valentina za bračne parove upriličila obnova vjernosti bračnom savezu. Nošenje kipova svetaca, ukrašeni oltari, sudjelovanje djece i mladih – neke su od

osobitosti ovih slikovitih vjerskih slavlja. Poslije sv. mise uvijek je druženje uz kolače i piće.

Dan državnosti već se niz godina obilježava u Kašteliru. „Isus nam je uzor jer je on volio svoju domovinu, htio je nešto lijepo učiniti za nju, ali nisu ga prihvatali. Uzor nam je u domoljublju i blaženi Alojzije Stepinac, kardinal i nadbiskup zagrebački, koji je rekao da se ne da natkriliti u ljubavi prema domovini ni od koga. I mi želimo tim slavlјima sve potaknuti na ljubav prema domovini. Skupi se veći broj svećenika i određeni broj ljudi. Oni koji dolaze, vjerujem, da su sve više svjesni te ljubavi prema našoj domovini Hrvatskoj“, ističe župnik Kancijanić.

Obnova sakralne baštine

Godine 1958. provedena je velika akcija prekrivanja župne crkve u Kašteliru, veoma zahtjevna za ono vrijeme. Sverdnim zalaganjem župljana uvedena je struja, zatim razglas; za vrijeme mons. Bartolića ishodovana je dozvola za gradnju dvorane, napravljena skica i projekt. Nakon dvorane, za župnikovanja vlč. Rojnića provedena je velika akcija za zvona. Od četiriju zvona, ostalo se na dva do 1998. godine, kada se u Innsbrücku dalo izliti

Procesija kroz Labince na proslavi Sv. Ivana Krstitelja, 2011.

Djeca iz Kaštelira sa župnikom preč. Marijanom Kancijanićem ispred špilje kod Brtonigle

jedno veliko zvono, i nakon izaslanstva župnika, načelnika i članova župnog vijeća, upriličeno je slavlje prilikom postavljanja zvona kojem je nazočilo 10 kumova, donatori i brojni puk, a zvono je blagoslovio biskup mons. Anton Bogetić. Zvona su nedugo nakon toga elektrificirana. Eduardo Ventin bio je posljednji kaštelirske zvonar koji je ručno zvonio, nadaleko poznat po pedantnosti i točnosti.

O 100. obljetnici kaštelirske župne crkve sv. Kuzme i Damjana, 2008. godine, sagrađene na prostoru nekadašnje manje crkve, potpuno su obnovljena krovišta, pročelja s postavljenjem nove žbuke i bojanjem, aplicirani su kameni elementi uokolo crkve te pilastri i timpani na glavnom i bočnim portalima. Uz ostale radove postavljeni su oslikani prozori na bočnim zidovima i apsidi, a na pročelju crkve oslikana su stakla s motivima: Krist među Evanđelistima, sluga Božji Miroslav Bulešić i sv. Leopold Bogdan Mandić. Obnovi župne crkve prethodili su opsežni radovi u obnovi zvonika i groblja, a niz zahvata na zidnom platu doprinijelo je svečanijem izgledu crkve i središta Kaštelira. Tijekom obnove crkve pronađen je na pročelju ulomak s natpisom koji spominje graditelja crkve biskupa Gaspara Negrija i kaštelirske dobročinitelje koji su dali podići ili obnoviti cjelokupno zdanje.

Godine 2009. završena je u Labincima obnova župne crkve sv. Ivana Krstitelja koja je obuhvaćala rekonstrukciju krovišta, sanaciju i ojačanje temelja, potpunu obnovu fasade, izvođenje upojnog bunara za oborinsku odvodnju te izvedbu septičke jame za sanitarni čvor u sklopu postojeće sakristije. Nakon obnove župne crkve u Labincima postavljeno je zvono i središnji križ na groblju. Prije godinu dana vraćene su u crkvu u Labincima izuzetno vrijedne orgulje iz XVII. st., najstarije u Istri, koje su od 1990. bile u muzeju u Poreču i sada tu čekaju restauraciju.

Župnik Kancijanić kaže: „Tijekom vremena crkve smo obnovili pa izgledaju lijepo i jedna i druga. Puno je uloženo truda i novca. Još ima posla, ali puno se učinilo za ovih nekoliko godina.“ Usto

ističe plodonosnu suradnju s općinskim vlastima koje su puno doprinijele obnovi sakralne baštine. U župi postoji Župno pastoralno vijeće (jedno za obje župe) koje se sastaje prema potrebi, po mogućnosti dva puta godišnje; trude se, surađuju i odlučuju o pastoralnom i materijalnom radu u župama.

Misna slavlja, hodočašća i vjeronauk

Zasigurno je nešto posebno u župama slavlje prve nedjelje u mjesecu za školsku djecu i mladež, s tim da se dan uoči toga obavljaju isповijedi i duhovni razgovori. Nedjeljno slavlje organiziraju djeca i mladi te sudjeluju pjevanjem, čitanjem, sviranjem i ministiranjem. Preč. Kancijanić puno radi s djecom i

Župni pjevački zbor u Kašteliru

mladima, pomažući razgovorom i savjetima, znajući koliko je to dragocjeno za njihovo duhovno sazrijevanje i rast u vjeri. Posljednjih godina porasla je posjećenost sv. misi, a uključuju se sve više i mladi.

U vjerskom životu župne zajednice aktivno djeluje neformalna molitvena skupina, koja se redovito sastaje svakog utorka na molitvu krunice i klanjanje pred Presvetim Oltarskim Sakramentom. U korizmi se Križni put organizira jednu nedjelju u Kašteliru, jednu u Labincima. Na klanjanje dolaze svi u Kaštelir, a Veliko trodnevљe održava se samo u Kašteliru.

Redovito jednom godišnje župljeni odlaze na biskupijsko hodočašće na Trsat, a organiziraju i sami svoja župna hodočašća u razna svetišta. Jednom godišnje nagradni je izlet za aktivnu djecu, ministrante i čitače, najčešće se ide na Brijune s posjetom župama u blizini (Fažana, Hreljići...). Jednom godišnje, za polnočku u Kašteliru, a u Labincima na dan Božića, upriliči se igrokaz Žive jaslice. U župi djeluju dvije vjeroučiteljice - Dajana Ban-Torcello i Vilma Grudić, koje su i župne animatorice, a Grudić je i orguljašica i vrlo aktivna u župnom Caritasu. Svaka od njih ima jedan sat župnog vjeronauka u tjednu za niže razrede. Inače se župni vjeronauk za pravopričesnike i krizmanike održava jednom tjedno, a za sve ostale jednom mjesечно. Izmjenjuju se prva pričest i sveta potvrda, jedne godine pričest, a druge krizma, obje župe zajedno. Školski vjeronauk od prvog do osmog razreda vodi Kazimir Ritoša. Uključena su gotovo sva djeca. Prije dvije godine bio je jedan školski sat vjeronauka, sada su dva sata tjedno.

Pomoć potrebitima i slavljenje Boga glazbom

Župni Caritas vodi Mirjana Vlahović, a ima sedam članova i ponekog volontera. Najviše usmjeravaju aktivnosti

Proslava Sv. Valentina - župnik preč. M. Kancijanić, vlc. I. Kramar, dr. J. Grbac, mons. M. Bartolić

na božićne i uskrsne blagdane, kada kupuju potrepštine, spremaju čestitke, aranžmane, ručne radove i suvenire. Specifična je humanitarna akcija: u pro-davaonicama su postavljene kartonske kutije u kojima dobročinitelji ostavljaju svoje priloge. Volonteri skupljeno sortiraju te nakon Božića i Uskrsa podijele najpotrebnijima. „Kome god dođemo, jako mu je draga da smo se sjetili njega. To nas i one koje posjećujemo ispunji radošću i lijepim osjećajem. To je obostrano zadovoljstvo“, ističe Vlahović. Petnaestak članova župnog pjevačkog zbora vježba svaki četvrtak, poslije sv. mise, a zborovođa je već desetak godina Josip-Pino Ružić. „Njegujemo nešto dvoglasno, nešto jednoglasno. Pjevamo prilično pučki. Tu i tamo uvedemo neku novu pjesmu. Nastupali smo i na susretu za sv. Valentina. U posljednje vrijeme vježbamo i pjevamo psalme; u korizmi jednoga i za došašće jednoga, koje u cijelosti izvodimo“, kaže Pino. Na dan sv. Cecilije, zaštitnice pjevača, upriličuju prigodnu misu.

U župi Labinci za liturgijsko čitanje i pjevanje zadužena je Dajana Bar-Torcello. Tu njeguju pučko pjevanje;

nekolicina vjernika predvodi pjevanje, a ostali se uključuju. Orguljaš je David Kocijančić koji svake nedjelje sa svojim ocem dolazi iz Kaštelira. Euharistijsko slavlje za sv. Valentina uveliča profesorica glazbe Tina Pajdaš pripremajući za tu prigodu pjevački zbor iz osnovne škole. Vrlo je aktivna u župi skupina ministranata u kojoj su i dječaci starijeg uzrasta, a povremeno se uključuju i u liturgijsko čitanje. Dvije djevojke, Adrijana i Danijela Tuntar, redovito pomažu u održavanju čistoće crkve sv. Ivana Krstitelja, a aktivne su i u predvođenju molitve. Govoreći o aktivnostima u ovim župama, ne može se zaobići doprinos tete Andjele Bravar, sada u visokoj životnoj dobi, koja je više od 40 godina, sve dok nije onemoćala, održavala crkvu u Labincima, i zaslужuje da joj se dodijeli biskupijsko priznanje.

Očigledno je da se u obje župe puno napravilo na duhovnoj i materijalnoj obnovi. Uzajamnost, suživot, isprepletenost života i vjere ovih dviju župa razlozi su za optimističan pogled u sutra.

Stepinac: Bulešić je bio dobar i

Stepinčevo ropstvo i križni put još će više duhovno zbližiti ovu dvojicu Kristovih velikana. Bulešić svojom rodnom Istrom širi isti onaj duh i vjeru kojom je Stepinac izgarao za svoj narod. Nakon što je bio osuđen učitelj - s pravom Stepinca možemo nazvati duhovnim i svećeničkim moderatorom Bulešića - ubrzo će đak biti ne osuđen već ubijen. Jedan i drugi umiru za Krista po uzoru na prve mučenike Crkve.

Piše mr. Ilija JAKOVLJEVIĆ

Dok zagrebački nadbiskup Alojzije Stepinac sjedi na optuženičkoj stolici i brani dostojanstvo Crkve i vjere, dotle mladi svećenik Miroslav Bulešić u Sjemeništu u Pazinu sluša vijesti s montiranog procesa o svome dobrotvoru i uzoru. Nije fizički prisutan u sudnici, kao ni cijela Crkva u Hrvata, ali zajedno s cijelom hrvatskom Crkvom sjedinjen je u molitvi za Stepinca. Sklapa ruke pred Svetohraništem i izgovara Isusove riječi: "Oče, ne moja, nego Tvoja volja neka bude!"

Sluga Božji Miroslav Bulešić zasigurno u duši teško proživljava montirano suđenje Stepincu i osjeća da se sudi Katoličkoj crkvi zbog svoje vjernosti Kristu i Kristovu namjesniku na zemljì – Papi. U Stepinčevoj osudi osuđena je Katolička crkva na ovim područjima, napose svećenici, redovnici i redovnice. Šalje se jasna poruka tadašnjeg režima: sve vas možemo osuditi. Bulešić ne prihvaca presudu jer zna da se osudilo onoga koji je najviše dobra učinio u tom vremenu u Hrvatskoj i šire, više nego ijedan drugi čovjek.

Stepinčevo ropstvo i križni put još će više duhovno zbližiti ovu dvojicu Kristovih velikana. Bulešić svojom rodnom Istrom širi isti onaj duh i vjeru kojom je Stepinac izgarao za svoj narod. Nakon što je bio osuđen učitelj - s pravom Stepinca možemo nazvati duhovnim i svećeničkim moderatorom Bulešića - ubrzo će đak biti ne osuđen već ubijen. Jedan i drugi umiru za Krista po uzoru na prve mučenike Crkve.

Blaženi Alojzije Stepinac

Stepinac - veliki Bulešićev dobrotvor

Uzorni sjemenišni život i intelektualna sposobnost mладог Bulešića dovode do vječnog grada Rima. Rim otvara nove intelektualne vidike s jedne strane, a s druge strane Bulešić izbliza osjeća djelovanje Katoličke crkve te posebnu duhovno ozračje koje se širi oko Petra groba. Osjeća, kao i svaki drugi svećenik koji studira u Rimu, da se nalazi na izvorima kršćanstva, da dodirujući grob svetog Petra dodiruje samog Isusa Krista. Ova je duhovna komponenta nešto najsnažnije što se stjeće za vrijeme studija u Rimu. Sve to proživljava Sluga Božji Bulešić dok marljivo usvaja nova znanja i želi opravdati povjerenje koje je dobio.

Ubrzo nadolaze poteškoće, na koji način podmirivati obvezе školovanja.

” Bulešić na kraju susreta ljubi ruku nadbiskupu Stepincu, kako to čini učenik učitelju, te naklanja glavu da primi Božji blagoslov iz svetačkih ruku. Ovaj blagoslov bit će duhovna snaga koja će još više učvrstiti Bulešićevu vjeru da spremno podnese mučeništvo za Krista. Samo nekoliko dana poslije, Stepinac biva uhićen i osuđen, a deset mjeseci poslije, dok učitelj - Stepinac – u lepoglavskoj tamnici moli za svoju narod, učenik – Bulešić – na laniškom briježu biva mučenički ubijen od isti onih koji su osudili učitelja.

Cjelokupni teret nije mogla snositi samo obitelj, ali Bog uvijek pomaže svoje sluge i šalje im svoje ljude. Pomoći mlađom studentu dolazi iz srca Katoličke crkve u Hrvatskoj, od zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca. Istra se u tome povijesnom času nalazi pod talijanskim okupatorom, međutim Bulešić, sin hrvatskih roditelja, ne dobiva pomoći od talijanske strane, već od svoga hrvatskoga roda. Širina i ljubav zagrebačkog nadbiskupa prema hrvatskoj Istri očituje se u ovoj velikoj gesti prema bogoslovu

idealni svećenik

Crkva u Lanišću

Bulešiću. Sad ih je vezala gesta ljubavi i bratska pomoć bližnjem u poteškoći, a ubrzo će ih vezati palma mučeništva.

Očito je bl. Stepinac bio prepoznao, preko drugih, da se radi o marljivu bogoslovu iz napaćene Istre, koji bi mogao jednog dana donositi velike duhovne plodove u vinogradu Gospodnjem u Istri. Bulešić sinovski zahvaljuje Stepincu te piše: „Mogu sada na miru učiti, dok sam prije morao puno misliti kako i od kuda ču moći platiti zadnja ova tri mjeseca. Puno ste mi dake pomogli...“

Stepinac hrabri Bulešića i istarski kler

U rujnu 1946., nekoliko dana prije nego će Stepinac biti uhićen, skupina istarskih svećenika, među kojima je bio i Bulešić, te dvadesetak bogoslova, posjetili su Zagreb i nadbiskupa Stepinca, koji ih je rado primio. Na kraju zajedničkog susreta, Bulešić je s dvojicom svećenika zamolio nadbiskupa Stepinca da ih primi u posebnu audi-

Pismo kardinala Stepinca dr. Ivanu Paviću

„Sa velikom bolj saznao sam nakon svog dolaska iz tamnice, da je ubijen vlc. g. Bulešić, taj dobri i idealni mladi svećenik... Žao mi je veoma da je jedan dobar radnik manje na njivi Gospodnjoj u dragoj Istri... To umorstvo neće donijeti blagoslova ubojicama niti onima po čijim su direktivama izvršili to gadno umorstvo... Už pozdrav i sveti blagoslov – Alojzije, kardinal – nadbiskup Zagrebački“

jenciju. Prigodom tog susreta Bulešić je ponovno zahvalio Nadbiskupu na svemu što je učinio za njega dok je bio na studiju u Rimu te predstavio situaciju Crkve u Istri u tom trenutku i čvrstu opredijeljenost za pripajanje Istre matici Hrvatskoj i vjernosti Petrovu nasljedniku – Papi. Stepinac je dobro poznavao patnje hrvatske Istre te podržao istarski kler u njihovim nastojanjima. Bulešić na kraju susreta ljubi ruku nadbiskupu Stepincu, kako to čini učenik učitelju, te naklanja glavu da primi Božji blagoslov iz svetačkih ruku. Ovaj blagoslov bit će duhovna snaga

koja će još više učvrstiti Bulešićevu vjeru da spremno podnese mučeništvo za Krista. Samo nekoliko dana poslije, Stepinac biva uhićen i osuđen, a deset mjeseci poslije, dok učitelj – Stepinac – u lepoglavskoj tamnici moli za svoj narod, učenik – Bulešić – na laniškom brijezu biva mučenički ubijen od istih onih koji su osudili učitelja.

Stepinac svjedoči za Bulešića

Nakon šest godina Stepinac saznaje da je mučenički ubijen njegov ljubljeni učenik u hrvatskoj Istri. Ova je vijest potresla dušu nadbiskupa Stepinca, kao što je bila potresla mnoga vjernička srca ljudi u Istri. Nadbiskup Stepinac, i sam se nalazeći u komunističkom sužanjstvu, šalje jasnu poruku Crkvi u Istri, nazivajući Bulešića „dobrim i idealnim svećenikom“. Tako svjedočanstvo daje nam pravo nadati se skorom proglašenju Bulešića blaženim.

Pazite jedni na druge!

Dobro je u ovo milosno vrijeme razmišljati i prepoznavati napast mlakosti koja gasi Duha Svetoga i «odbija nas od toga da oplodimo talente koji su nam dani za naše vlastito i za dobro drugih ljudi». U našem vlastitom okruženju pozvani smo biti aktivni građani koji nastoje «pretjecati u ljubavi, služiti i zalagati se za opće dobro».

Piše Ana
CVITAN

Pazite jedni na druge! Ova je misao središte ovogodišnje Papine korizmene poruke. Župna zajednica s kojom sam danas slavila nedjeljnu euharistiju, ovdje u Rimu, pretočila je poruku pape Benedikta XVI. u konkretna djela. Ostala sam iznenađena i ganuta žamorom koji je nastao u crkvi nakon što je svećenik pozvao zajednicu da umjesto novčanog priloga, tijekom korizme, u košare ispred oltara prinosi namirnice za kuću skrbi „Casa Donata“, koju su osnovali vjernici ove iste župe. Zajednica je s ovom inicijativom bila upoznata još prije početka korizme pa su na euharistiju, ponajprije djeca, došli s vrećicama te s obiljem entuzijazma prinijeli darove za majke i djecu koja žive u kući skrbi.

Djela su milosrđa i u Isusovo vrijeme bila najočitiji znak kršćanske ljubavi. Nakon njegova uskrsnuća učenici su naglašavali koliko je bitna briga za druge, one u zajednici i one izvan nje. Papa se u svojoj poruci usredotočio na jedan poseban redak iz Poslanice Hebrejima (10,24): «Pazimo jedni na druge da se potičemo na ljubav i dobra djela» kojim se, kako kaže, «pruža dragocjen i trajno aktualan nauk o tri aspekta kršćanskog života: pažljivost prema drugome, uzajamnost i osobna svetost».

„Pokušajmo svakidašnjicu živjeti pozornije, odgovornije, radosnije, pokušajmo postiti od nas samih, od naše samodostatnosti, od naše udobnosti, našeg egoizma, te pokloniti svoje vrijeme, znanje i pažnju onima koji trebaju poticaj da ožive.

Tko su drugi? To je pitanje na koje smo puno puta tražili odgovor, ali vjerujem da nam je uvijek iznova potrebno osvijestiti si kako su ‘drugi’ upravo oni ljudi koji nas svaki dan okružuju, koji su nam dani da s njima provodimo vrijeme, koji ponekad slučajno navrate, ili pak koji su tu stalno, te oni za koje znamo da im je teško vjerovati u život zbog njihove mlakosti, nesigurnosti, strahova ili razočaranja. Paziti na njih znači «dobro gledati, biti pažljiv, svjesno promatrati, primjećivati». Slušati, ne biti stranac prema drugome, znači «nadići ravnodušnost i nezainteresiranost koji su plod sebičnosti», a koju mi prečesto opravdavamo «tobojžnjim poštivanjem tude privatnosti» (jer tako nam je lakše, da budemo iskreni).

Među našim životima postoji međuvisnost, potrebni smo jedni drugima, ne samo da preživimo nego da živimo puninu na koju smo pozvani. Problemi se drugih zato itekako trebaju ticati nas samih jer i zlo i dobro tiču se cjelokupnog društva. Dobro je

zato u ovo milosno vrijeme razmišljati i prepoznavati napast mlakosti koja gasi Duha Svetoga i «*odbija nas od toga da oplodimo talente koji su nam dani za naše vlastito i za dobro drugih ljudi*». U našem vlastitom okruženju pozvani smo biti aktivni građani koji nastoje «*pretjecati u ljubavi, služiti i zalagati se za opće dobro*».

Pozvani smo biti čuvari naše braće, uzajamno brinuti o drugome i o potrebnama drugih, posvećivati im pažnju. Često je drugome potrebno samo to da ga netko primijeti kako bi se osjetio ponovno živim, kako bi ponovno krenuo. Previše je onih koji su na životnom putu izgubili supratitelje, iskrene prijatelje, kolege. Vjerujem da nam je svima poznato iskustvo samoće i ostavljenosti, ali isto tako i iskustvo iznenadnog susreta ili razgovora koji nam je vratio vjeru u nas same, u druge, u život. «*Ponižnost srca i osobno iskustvo trpljenja mogu u nama probuditi osjećaje suočavanja i empatije*», naglasio je papa Benedikt XVI.

Potaknuti tim iskustvima pokušajmo tijekom korizmenog vremena biti blizu, biti raspoloživi, otvoreni i spremni dizati ljude oko nas, bilo materijalnom pomoći, bilo razgovorom, savjetom ili opomenom, koja se «*nikada ne vodi duhom osude ili uzajamnog optuživanja, već duhom blagosti*». Isto se tako pokušajmo osloboditi svih stvari koje nisu prijeko potrebne u našim životima, učimo živjeti skromnije, jednostavnije, te naša dobra dijeliti s drugima. Pokušajmo svakidašnjicu živjeti pozornije, odgovornije, radosnije, pokušajmo postiti od nas samih, od naše samodostatnosti, od naše udobnosti, našeg egoizma, te pokloniti svoje vrijeme, znanje i pažnju onima koji trebaju poticaj da ožive. Jer život je Uskrs, zar ne?! I ne činimo to zato jer su nam drugi rekli, jer se tako mora ili zato da zaslužimo raj (on nam je odavno darovan), već zato da izgrađujemo bolji svijet, za naše dobro i za dobro ljudi oko nas.

Bezobzirni marš hrvatske ljevice

Sad je više nego jasno da hrvatska ljevica nije u sebi ukrotila "zmiju" ideološke isključivosti.

Piše dr. Mario SOŠIĆ

U protekla tri mjeseca u Hrvatskoj su se dogodila dva velika društvena i politička događaja: pobeda lijeve koalicije na parlamentarnim izborima i formiranje nove vlade te pozitivan ishod, iako „mršav“, referendum o pristupu Hrvatske Europskoj uniji. I jedna i druga činjenica nisu predstavljale nikakvo iznenađenje. Sve je posljednjih godina činjeno, na širokoj vanjskoj i unutarnjoj fronti, da se birače uvjeri o nužnosti promjena. Hrvatska demokratska zajednica, kao predvodnik ranije vladajuće osmogodišnje koalicije desnoga centra, pokazala je organizacijsku i strukturnu nesposobnost u ograničenju samovoljnog, često i kriminalnog, ponašanja i vladanja dijela stranačke i upravljačke strukture na svim razinama. Štoviše, izrodila se u sredstvo ostvarivanja isključivo pojedinačnih i grupnih interesa i ciljeva i devastirala vrijednosti, program i duh stožerne, narodne i demokršćanske stranke.

Pobjednička Kukuriku koalicija ponudila je i obećala gospodarsku učinkovitost, upravljačku odgovornost, političku korektnost i stručnu kompetentnost, socijalnu pravednost, domovinsku osjetljivost, itd. Sve visoka i hvalevrijedna načela kojima je dobila izbore. Međutim, prema prvim političkim i vladinim potezima uočava se posve suprotno ponašanje. Nema novih gospodarskih projekata i ideja, a proračunski će se deficit popunjavati većim poreznim nametima i prodajom preostalog državnog vlasništva. Hitno je došlo do masovnih smjena uprava i nadzornih odbora u svim javnim poduzećima, a u tijeku je i

smjena upravnih vijeća i ravnatelja u državnim institucijama. Nove postavljaju temeljito i isključivo po političkom ključu, uglavnom bez stručnih i drugih upravljačkih referencijskih. Taj jedan žar za smjenama «onih koji nisu naši» ima sve odlike revolucionarnog «drugarskog ponašanja» i apsolutno nadilazi ranije procese obazrivih i suzdržanih smjena koje je HDZ prakticirao početkom devedesetih godina ili kasnije. Sad je više nego jasno da hrvatska ljevica, ni nakon dvadeset godina, nije ukrotila u sebi «zmiju» ideološke isključivosti, ne-trpeljivosti i revanšizma prema ljudima drugačijeg svjetonazora i političkog opredjeljenja.

U tom silnom nagonu za «povratkom na ranije, njihovo, vrijeme i vrijednosti» prvi su se na udaru našli hrvatski jezik, Katolička crkva, branitelji... Voljom dvaju ministara, kako je poznato, odmah je u nazivu njihova ministarstava hrvatska riječ zdravstvo zamijenjena socijalističkim uporabnim izrazom zdravlje, a slično i udomaćena hrvatska riječ šport sa sportom. To je zla poruka da će se hrvatski jezik nastaviti usmjeravati k nekadašnjim «svima razumljivim» rijećima i izrazima u «našem regionu». Hvalevrijedna je inicijativa hrvatskih laburista da se jednim zakonom o hrvatskom jeziku taj jezik zaštititi od ovakvih, ali i drugih napadaja koji od globalne jezične unifikacije. To bi i za nas u Istri bila zaštita od širokog i nezaustavljivog uplitelanja talijanskog jezika u hrvatska nazivlja, toponime, imena, prezimena, itd., čime se u posljednjih dvadesetak godina duboko oštetio hrvatski nacionalno-demografski i jezično-kulturalni identitet.

Vidljive su i neke aktivnosti i poruke nove vlasti koje ugrožavaju tradicionalno dobre odnose države i Crkve. Počelo je raspravom o potrebi revizije vatikanskih ugovora, pa se problematiziraju «velika daranja» Crkvi iz proračuna, pa

se ide na izmjene, za Crkvu koliko-toliko prihvatljivog, postojećeg zakona o umjetnoj oplodnji, pa... U tom lijevom napredovanju, na red su došli i branitelji. Opet se najavljuje javna objava *famožnog* Registra, protiv čije je objave (radi zloporabe i sigurnosti) većina braniteljskih udruga. Kao da nadležni organi i službe ne mogu postupati protiv «lažnih branitelja» bez javne objave popisa imena. Naravno da mogu, ali cilj je omalovažavanje cijele te populacije. Prema reciprocitetu, primjerice, morali bi se objaviti i popisi svih više od 20 000 nositelja «boračkih mirovina» koji taj privilegij koriste sedamdeset godina nakon partizanskog ustanka, a to se ipak ne čini.

Ako se zaista želi zadovoljiti interes naroda za transparentnošću i moralnošću, onda bi se poglavito morali objaviti popisi svih pojedincaca i postrojbi koji su kao pripadnici tzv. Krajine, JNA ili pete kolone, djelovali oružano i na druge načine protiv Hrvatske. A morali bi se objaviti i popisi svih *funkcionara* (i njihovih sinova i kćeri) koji su bili i još jesu na većini odgovornih funkcija i službi u demokratskoj Hrvatskoj: predsjednici, premijeri, ministri, suci, tužitelji, diplomati, zastupnici, gradonačelnici i načelnici, menadžeri... kad već nije bilo lustracijskog zakona koji bi bio ograničio politički angažman bivših SK *funkcionara* u novoj demokratskoj vlasti. S novom lijevom vlašću doživjeli smo i krajnje neprofesionalnu i nemoralnu promjenu ponašanja svih glavnih medijskih kuća i medija: sad se, u odnosu na prije tri mjeseca, prokazuju oni koji su u oporbi ili oni koji se pojedinačno ili institucionalno bune protiv vladinih mjeru. Kako li su samo prljavo udarili po pojedinim vodama pobune mljekara, dodvoravajući se time novoj vlasti i služeći marketinškoj korporativnoj klijenteli! Što se to događa u Hrvatskoj? Potpuni i bezobzirni marš ljevice!

Sestra Anuncijata (Ana) Žufić

Sestra Anuncijata (Ana) Žufić rođena je 1935. godine u selu Gradišće, župa Žminj. Obitelj Antuna i Ruže Čule imala je šestero djece, od kojih je Ana bila četvrta. Ubrzo iza očeve smrti, tijekom Drugog svjetskog rata, umrla joj je i šestogodišnja sestra. Majka je ostala sama s petero djece. Za Anu su se skrbile baka i teta. Ratno razdoblje donijelo je nasilje, ubijanja i podjele. Selo Mužini, gdje je živjela, bilo je zapaljeno, svi muškarci strijeljani – među kojima i Anina tri strica. Žminj je bio bombardiran, a njezina su dva starija brata odvedena.

Po završetku petog razreda osnovne škole, bila je smještena u Dječji dom u Pazinu. U susretu sa sestrama milosrdnicama, koje su radile u sjemeništu, probudili se njezin zvanje. Tijekom godina ono se razvijalo u intenzivnjem vjerskom životu koji je njegovao Treći red svetog Franje, u koji se Ana upisala, slijedeći primjer svoje majke. Uputila je molbu u samostan sestara milosrdnica u Rijeci. Imala je tada šesnaest godina. Bila je premlada za ulazak u samo-

stan i morala ga je odgoditi za dvije godine. Bilo je to razdoblje u kojem se morala boriti za kruh svagdanji. Neko je vrijeme živjela i radila u Puli (u brodogradilištu Uljanik), a potom se vratila kući. Ulagala je u svoju izobrazbu, pohađajući tečajeve krojenja i šivanja, pomažući svojoj obitelji.

U samostan u Rijeci primljena je 1953. godine, stupila je u postulaturu, a potom i u novicijat dobivši ime s. M. Anuncijata. Položivši prve zavjete kraće vrijeme boravila je u sestarskim zajednicama u Rijeci, Malom Lošinju i Poreču. Potom upisuje bolničku školu u Rijeci. Nakon završene prve godine, sve su sestre dobine otakz te tako s. Anuncijata nastavlja svoje školovanje u Zagrebu, gdje je pohađala školu za djeće njegovateljice. Po završetku škole zapošljava se u Dječoj bolnici na Kantridi na odjelu nedonoščadi, gdje je djelovala pet godina, a potom još dvije godine na istom odjelu riječke bolnice. Kada su sestre milosrdnice preuzele rad sa starijima i nemoćnima u Domu na Turniću u Rijeci, bila je poslana u

taj dom te je ondje djelovala dvije godine. Ovu je dužnost, kako sama kaže, posebno voljela jer je ondje susretala siromahe, ljude s ulice, odbačene, ranjene. Rad u Domu morala je prekinuti zbog nužnog nastavka srednje medicinske škole.

Godine 1973. poslana je u Dom umirovljenika u Puli gdje je službovala sve do umirovljenja 1991. godine. Od 1991. do 1997. djelovala je u zajednici u Vili sv. Vinka u Rijeci, gdje se uz službu predstojnice brinula i za bolesne i nemoćne sestre. Godine 1997. premještena je u Samostan Majke Dobrog Savjeta u Rijeci gdje je njeđovala naše bolesne sestre. Pogoršano zdravstveno stanje dovelo ju je nakon niza godina do toga da je zajednici mogla služiti čineći male stvari: u kući, u samostanskom vrtu, u susretu s onima koji su kucali na njihova vrata tražeći kruha. To je činila, kao i uvijek u životu, marljivo, strpljivo, sabrano i vedro.

Gospodin ju je sebi pozvao 16. siječnja ove godine. (L)

Fra Dario Jehnić (1920. – 2012.)

Brojni vjernici ispratili su u crkvu Majke Božje od Mora u Trstu 14. siječnja na vječni počinak oca Darija Jehnića, koji je preminuo u bolnici u Padovi 10. siječnja u 92. godini života. Na lijesu je bila položena crvena štola i Evandelje, slučajno otvoreno na stranici gdje su učenici u Emausu s Uskršnjim. Dvadesetak subraće sudjelovalo je u misi zadušnici. Tu je bio rođak vlc. Alojzije Baf koji je došao iz Vižinade, o. Alfonso, koji ga je uvijek primao s radošću u samostanu u Pazinu i kojega je fra Dario jako volio, o. Silvano iz Castelmontea, o. Vittorio iz Venecije, o. Camillo iz Saccolonga te sestre Maria, Vera i Dora s nećacima iz Istre, i puno osoba iz Borgo san Nazario sul Carso, gdje je o. Dario službu župnika obavljao 16 godina.

Fra Dario je rođen 1920. u Tinjanu. S trinaest godina odlazi u franjevački

samostan u Chiampo. Prve zavjete položio je u San Francesco del Deserto, a s 26 godina zareden je za svećenika. Obnašao je razne službe, pomagao bolesnima u bolnici u Vicenzi, primao hodočasnike u svetištu u Barbani, propovijedao u Monseliceu. Djelovao je u Calabriji, bio je župnik u Piaonoro di Bologna i u S. Antonio di Margherita te potom župni vikar u Majci Božjoj od Mora i u S. Maria Maggiore, pa i u Carmonsu.

Sjećajući se života oca Darija, možemo ustvrditi da je jedino postojalo traženje Ljubavi, one ljubavi o kojoj govori Evandelje, ljubavi prigrljene polaganjem zavjeta prema pravilima i životu sv. Franje, one ljubavi koja je učinila tolike korake. Naviještao je Ljubav u razgovorima, poezijom i pjesmom. Svako je sredstvo postajalo djelotvorno za izražavanje njegove duše, uvijek pre-

Fra Dario
Jehnić

pune projektima, dobrim namjerama, ali nadasve naklonošću i ljubavlju koju je obilato crpio od Gospodina. Tko ne ljubi, ostaje u smrti. Mi znamo da smo iz smrti prešli u život jer ljubimo braću. Neka za njega ovo bude vječna nagrada.

Otc Dario počiva na polju br. 9, koje je posvećeno svećenicima, na groblju sv. Ane u Trstu. (F. RABAK)

Sjeme “proljeća ‘71” urodilo plodom

Matica hrvatska je u siječnju organizirala dvodnevni znanstveni skup *Hrvatsko proljeće 1971.* kada su u prepuštoj Velikoj dvorani MH izlagali svi značajniji predvodnici hrvatske političke, kulturne i znanstvene elite, kao i svjedoci i akteri ovih za Hrvatsku presudnih događaja. Na početku je potpredsjednik Matice hrvatske Stjepan Sučić pročitao pismo ministricе kulture Andreje Zlatara Violić. Ministrica je poručila da nema sustavnog izučavanja *Hrvatskog proljeća* te da je ovaj skup preispitivanje javne i individualne povijesti koji vodi upravo tomu.

Partijska sjeća proljećara

U svrhu nacionalnog osvjećivanja Matica hrvatska je te 1971., uz pomoć liberala iz SKH, poticala i podupirala brojne proslave hrvatskih povijesnih događaja i osoba. To je bilo iznimno važno jer aktivnošću nekomunističkih pojedinaca i organizacija poput Matice istaknuto je pluralističko nasljeđe hrvatske političke kulture i partizansko nasljeđe u Hrvatskoj pod Hebrangovim vodstvom. Tvrđolinjaši unutar SKH, s Vladimirom Bakarićem na čelu, takvo djelovanje Matice hrvatske i reformirane struje u komunističkim redovima osuđuju kao nacionalističko, a matičare proglašavaju hrvatskim separatistima i antikomunistima.

Uhapšeni su studentski vođe, Dražen Budiša i Ivan Zvonimir Čičak, ali i istaknuti kulturni radnici i pripadnici Matice hrvatske, poput Vlade Gotovca. U montiranim sudskim procesima dobili su višegodišnje zatvorske kazne. Tada je zabilježen i ovaj Gotovčev navod: „Kakve dokaze traže sudovi o krivnji ljudi koje je Partija već osudila?“

Dražen Budiša se na skupu u Matici hrvatskoj, među ostalim, osvrnuo na rezultate referendumu o ulasku Hrvatske u Europsku Uniju, napomenuvši kako je Hrvatska u tranziciji lutala i ostala tek na pola puta prijelaza iz totalitarног komunističkog sustava u državu

demokracije i poštivanja ljudskih prava. Zaključio je da će se taj put uskoro završiti jer su se odlukom na referendumu Hrvati odlučili pridružiti zajednici koja cijeni vrijednosti slobode, demokracije i ljudskih prava, vrijednosti koje su totalitarni režimi 20. stoljeća, fašizam, nacizam i komunizam, pokušavali ugušiti. Po njegovu mišljenju, *Hrvatskim proljećem* posijano je sjeme koje je urodilo plodom dvadeset godina poslije, unatoč tome što je Tito smatrao da će prije Sava poteći uzvodno negoli će Hrvatska postati samostalnom državom.

Proljeće počelo 1962. godine

Božidar Novak, bivši glavni urednik i generalni direktor Vjesnika, smatra da je *Hrvatsko proljeće* zapravo počelo 1962. godine, kada je Tito sazvao partijski vrh, jer je Jugoslavija bila u krizi. Skup je održan nakon što je propala tzv. privredna reforma. Bakarić je tada dobio mandat da provodi reforme u Zagrebu uz pomoć Ekonomskog instituta. Tada se počinje stvarati nova politička struktura u Zagrebu u kojoj su se iskristalizirali Savka Dapčević, Miko Tripalo i Franjo Tuđman. Reforma je stvorila strukturu menadžera i stručnjaka, a izbacila Partiju iz strukture gospodarstva, tvrdi Novak.

Novak je, među ostalim, ukazao na neke važne događaje iz 1966. godine, koji će pogodovati *Hrvatskom proljeću*. Tada dolazi do modernizacije Radija i Televizije Zagreb programom širenja odašiljača diljem Hrvatske kako bi Hrvati pratili Zagreb, a ne Beograd. Taj je projekt završen 1968., kada Zagreb otkazuje beogradski program i kreće s emitiranjem vlastitoga. No u tom istom razdoblju događaju se i neki negativni procesi. Novak tu navodi 1969. godinu i 9. kongres SKJ, kada je Tito najavio ideju borbe protiv liberalizma (pitanje koje je završeno dvije godine poslije u Karadžorđevu) jer liberalizam potiče na višestranacije.

Nadbiskup Kuharić „dijete“ Hrvatskog proljeća

Juraj Kolarić identificirao je tri pokretača Hrvatskog proljeća: 1. komunističko vodstvo Hrvatske; 2. znanstveno-kulturne institucije na čelu s Maticom hrvatskom; 3. studenti i Katolička crkva. Iako se smatra da je Crkva bila pasivna i suzdržana, i to ponajprije zbog normalizacije odnosa Vatikana i Beograda te se stoga zbog provedbe istočne politike Svetе Stolice od Katoličke crkve u Hrvatskoj zahtjevala suzdržanost, hrvatsko svećenstvo, napomenuo je Kolaric, podupiralo je proljećare, a mnogi su svećenici zbog toga bili i zatvarani. Po njegovu mišljenju, *Hrvatsko proljeće* iznjedrilo je nadbiskupa Franju Kuharića, što je izmamilo velik pljesak prisutnih u dvorani.

Slaven Letica u svojem je izlagaju ukazao na dva mita o *Hrvatskom proljeću*: 1. idealizirani mit – u kojem dominiraju ideje slobode, demokracije, nacionalne ideje; 2. demonizirani mit – o nacionalističkim, fašistoidnim Hrvatima. Letica smatra kako su se ekonomisti unutar pokreta zalagali samo za parcijalne promjene ekonomskog poretku, ali nisu dovodili u pitanje ključne dogme socijalističkoga poretku. Ospravniji se na rezultate nedavnoga referendumu, Letica je poistovjetio Jugoslaviju s Europskom Unijom. Naime, prema njemu, Hrvate ionako nitko ništa ne pita, a mi zapravo znamo što će se dogoditi jer smo to već proživjeli. Hrvatske društvene i humanističke znanosti neobično su slabo posvećene sustavnom proučavanju toga važnog dijela novije hrvatske povijesti. Objavljeno je tek nekoliko knjiga, dok se Hrvatsko proljeće uglavnom navodi samo kao kratka crtica u većini knjiga posvećenih političkoj povijesti Hrvatske 20. stoljeća. Ovim skupom i zbornikom radova koji će uslijediti, postavljuju se izvrsni temelji dubljega znanstvenog istraživanja ove za Hrvatsku iznimno važne teme. (Vijenac, MH /Ladonja)

Pohod po selih već put trudan tijelu,

Po završetku službe Božje u Svetvinčentu, približio mu se neki seljak želeći provjeriti zna li biskup hrvatski ili mu je netko napisao propovijed. Na Dobrilino pitanje: „Što bi rad?“, seljak je s oduševljenjem uzviknuo: „Sinko, ti govoriš upravo kao mi.“ Kad ga je biskup, i sam iznenađen, još dva puta upitao što želi, seljak je ganut do suza samo ponavljaо: „Ma baš kao mi govori ovaj Božji biskup.“

Piše dr. sc. Stipan TROGRLIĆ, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – Područni centar Pula

Odmah po stupanju na katedru sv. Maura, Dobrila je krenuo u vizitaciju svoje biskupije. Pri tome je bio nošen koliko osjećajem dužnosti, toliko i željom da ponovno vidi i susretne onaj svijet koji je napustio, sad već daleke, 1826. godine. Već prve godine svog biskupovanja obavio je, od 9. lipnja do 15. listopada, vizitaciju čitave biskupije. To znači da je obišao 59 župa i sedam ekspozitura. Susreo se s mnogim svećenicima i vjernicima. U biskupiji je tada djelovalo oko 140 biskupijskih i pet redovničkih svećenika. Itinerar je vizitacije biskup Dobrila precizno odredio: točno je naznačio župe i datume vizitacije. U lipnju je obavio vizitacije Pulskog dekanata, u srpnju Motovunskog i Porečkog, u rujnu Rovinjskog i Labinskog te u listopadu Vodnjanskog dekanata.

Sinko, ti govoriš upravo kao i mi

Tijekom pastoralnih pohoda Dobrila je nastojao u svakoj župi svog pohoda predvoditi službu Božju i održati propovijed. Za vrijeme prvog pastoralnog pohoda u župi Svetvinčenat dogodio se zanimljiv događaj. Po završetku službe Božje, na kojoj je propovijedao na hrvatskom jeziku, približio mu se neki seljak želeći provjeriti zna li biskup hrvatski ili mu je netko napisao propovijed. Na Dobrilino pitanje: „Što bi rad?“, seljak je s oduševljenjem uzviknuo: „Sinko, ti govoriš upravo kao mi.“ Kad ga je biskup, i sam iznenađen, još dva puta upitao što želi, seljak je ganut do suza samo ponavljaо: „Ma baš kao mi govori ovaj Božji biskup.“

Ovaj događaj zorno govori o stanju svijesti istarskih Hrvata sredinom 19. st. Osjećaj manje vrijednosti pred „učenijim“ i bogatijim talijanskim svjetom doveo je do toga da se mislilo kako su za sve više državne i crkvene službe predodređeni oni koji drukčije govore, tj. Talijani.

Osim službeno-protokolarnog dijela vizitacije u kojem je trebalo studiozno pregledati duhovno-materijalno stanje župe i o zatečenom stanju sastaviti zapisnik, za Dobrili je jednako značenje imao neformalni susret s hrvatskim vjernicima u njihovim selima i u njihovim kućama. Tu je Dobrila mogao izbliza promatrati duhovnu, kulturnu, prosvjetnu i materijalnu stvarnost istarskog seljačkog svijeta. Ne zanemarujući svoje vjernike talijanske nacionalnosti, ipak se tek među svojim sunarodnjacima, često marginaliziranim i zapuštenim, mogao na trenutak opustiti. Uživao je u tim susretima jer je mogao pokazati svoju ljudsku topolinu i zavičajno-socijalni i nacionalni identitet. Taj je identitet duboko nosio u sebi i onda dok se kretao papinskim Rimom ili carskim Bečom; bio je na njega ponosan i nije ga zaboravljao.

No, u javnim nastupima ono zavičajno i nacionalno bilo je prekriveno, stvarno i simbolično, biskupskim ornatom.

U pismu prijatelju Tomislavu Gajdeku 2. studenog 1878. godine, sjećajući se svojih pastoralnih pohoda, napominje: „Kanonički pohod po selih već put trudan tijelu, ali je duši prava okrepa. Ima u duši seljačkoj puno blagoslova Božjega: vjere, ljubavi i istinite kreplosti kršćanske. Da bi bilo po selih, kako je najviše u gradovib, mislim do malo bi nestalo reda i mira u družtvu čorječanskom. Nigdje i nigdje mi nije onako dobro kao kad sam usred seljačkog puka. Za to pak boli me srdeća za nj, navlastito, što skoro neće imati duhovnih pastira...“

Za sjemenište davao i biskupsku stolicu

Jadikovke zbog nedostatka svećenika česta su tema Dobrilinih pastirske pisama. Zanimljivo kako isključivu krvicu za osjetno smanjeno zanimanje za svećenički poziv ne traži samo u „duhu vremena“, obilježenom ateističkim racionalizmom i liberalizmom, nego i u socijalnom položaju seljačkog svijeta iz čijih se redova retrutirao najveći broj svećeničkih zvanja. Naime, Dobrila smatra, ako školovanje za svećenika traje oko 16 godina, onda roditelji, tijekom tog vremena, moraju odvajati „silu novca“. A kako nemaju toliko novca, jednostavno ne šalju djecu u sjemenište, ostavljaju ih kod kuće da obrađuju zemlju. Na drugoj pak strani iz građanskog sloja, koji se sve više udaljava od vjere i Crkve, a koji bi materijalno mogao podnijeti materijalne izdatke dugog školovanja svojih sino-

ali je duši prava okrepa

va za svećenika, ne mogu se očekivati duhovna zvanja.

Jedini izlaz vidio je u otvaranju sjemeništa. Koliko je to smatrao prevažnim, možda i najvažnijim svojim pastoralnim projektom, govori i podatak da se u dva navrata, godine 1861. i 1875., bio spreman odreći časti porečkog i pulskog biskupa, s tim da se novac za uzdržavanje biskupije upotrijebi za izgradnju sjemeništa. Međutim, ni Rim ni Beč nisu imali sluha za te njegove projekte. Ne ulazeći ovdje u pitanje što bi bilo da je prihvaćena njegovo povlačenje s biskupskog položaja, danas ipak možemo slobodno reći: „Hvala Bogu da je tome bilo tako.“

Kao porečki i pulski biskup u tri pastirska pisma spominje nedostatak svećenika kao goruci problem. U nastupnoj poslanici iz 1858., na talijanskom jeziku, upozorava kako ovaj problem „*traži zajedničko nastojanje i napore svih koji imaju sredstvo za izlječenje*“, dok u korizmenoj poslanici 1872. za krizu svećeničkih zvanja kaže: „*To je ljuta i preljuta rana koju zadaje bogoljubnom puku današnjeg vremena.*“ Na rastanku s Porečkom i Pulskom biskupijom, u oproštajnoj poslanici u rujnu 1875. nimalo optimistički primjećuje: „*Treba nam dakle ljudem propovjednika, dobro naučenih i pobožnih propovjednika, ako hoćemo da nam se vjera uzdrži i utvrdi, ali svećenika ima sve manje u Porečkoj biskupiji i do koje godine u mnogih plovanijsah neće biti ni plovana ni kapelana.*“

I u tadašnjoj situaciji, koja još uvi jek nije tako katastrofalna što se tiče pokrivenosti župa svećenicima, ipak je vidljivo, zapaža Dobrila „*da nestaje vjere, i straha Božjega, da je mladež sve razuzdani ja, neposlušnija roditeljem, neljubavnija svojim domaćim, sve bezobraznja i nevaljalija; kletve, tatbine, lupeštva i zločinu se množe sve većma (...)*“ Zato se s neskrivenom tugom pita: „*A što i kako će biti kad puk ne bude imao svećenika, duhovnika, pastira.*“

Iz vremena upravljanja Tršćanskom i Koparskom biskupijom gotovo da

i nema poslanice u kojoj se ne dotiče kroničnog nedostatka svećenika. Počev od korizmene poslanice 1878. do one posljednje iz 1881. godine često iznosi statističke podatke o padu broja bogoslova za svaku godinu, kao i osjetno veći broj umrlih i umirovljenih nego novoređenih svećenika.

Narodu treba podavati dobrih knjiga

Četiri godine prije nego će biti imenovan biskupom, Dobrila je, kao tršćanski župnik, za potrebe svojih „slavenskih“ (hrvatskih i slovenskih vjernika) u tiskari austrijskog Lloyda dao tiskati molitvenik „*Otče, budi volja tvoja*“. Dok je bio porečkim i pulskim biskupom, u Beču je, u carsko-kraljevskoj tiskari školskih knjiga, izšlo drugo izdanje ovog molitvenika, a 1875. u istoj tiskari svjetlo dana ugledalo je treće izdanje molitvenika. Četvrto i posljednje izdanje, za Dobrilinu života, izšlo je 1881. godine, dakle u vrijeme dok je bio tršćanski i koparski biskup.

Sastavio je i molitvenik za mlade pod naslov „*Mladi Bogoljub*“. Za njegova života nije ugledao svjetlo dana, tiskan u Trstu tek 1889. godine. Za pastoralnih pohoda nastojao je podijeliti što više primjeraka svog molitvenika „*Otče, budi volja tvoja*“, najčitanije knjige među istarskim Hrvatima. Preko tog molitvenika običan se puk približavao Bogu. Daleki i nevidljivi Bog postajao mu je blizak, obraćao mu se na svom materinskom jeziku. Kao iskusni pastoralac, Dobrila je dobro znao da bez molitve nema kršćana. Zato je, dijeleći puku molitvenik, znakovita naslova „*Otče, budi volja tvoja*“, želio potaknuti povjerenju mu stado na molitvu kao „*conditio sine qua non*“ kršćanskog života.

Odmah po preuzimanju Porečke i Puliske biskupije pisao je Ivanu Bleiweisu, koji je u Ljubljani izdavao „Novice“ i „Koledarčić“, da narod u Istri ima potrebu dobrog štiva. Tuži se da mu

brojne obveze ne dopuštaju da na tom planu nešto pokrene, ali ga moli za savjet nadajući se ipak skorom izdavanju kalendara. Također ga moli da mu dopusti u kalendaru koji kani izdati koristiti neke materijale iz „Novica“. Zahvaljujući Dobrilinoj inicijativi i finansijskoj podršci za godinu 1869. i 1870., tiskan je kalendar „Istran“.

U inicijativama oko pokretanja „Naše sloge“ smatra da bi «maleni listak» gospodarskog značaja, ali i s vjerskim sadržajima i izabranim narodnim pjesmama, bio najprikladniji za cijelokupni nacionalno-preporodni rad. Dakako, taj list ne bi imao vjerski značaj, no u Dobrilinoj konceptciji bez gospodarskog uzdizanja i kulturnog prosvjećivanja teško je bilo ostvariti i vjerski preporod. Isto tako, bez vjere kao temelja čitavog društvenog života, teško je ostvariti bilo kakav narodni boljšetak. U svemu tome važnu ulogu trebale su odigrati novine. Nakon što je na Dobrilinu nagovor Antun Karabaić, svećenik Krčke biskupije, tada na službi u Trstu, prihvatio biti urednikom novina, u Trstu je 1. lipnja 1870. svjetlo dana ugledala „Naša sloga“, prve hrvatske novine u Istri. Na početku 1871. Dobrila savjetuje svećenicima da seljacima koji znaju čitati preporuče „Našu slogu“, a kad je, već nakon prve godine, zbog finansijskih poteškoća, izlaženje doveđeno u pitanje, Dobrila je smatrao kako je potrebno sve poduzeti da se spasi izlaženje lista koji je dobar i od velike koristi za seljački svijet.

U pismu iz 1871. labinskog župniku i dekanu Ivanu Perneu piše: „*Naš narod je još svudar dobar i bogobojazan, zato mu treba podavati dobrih knjiga. Nadamo se da će koledar za 1872., koji će izdati društvo sv. Jeronima biti vrlo dobar. Ciena će mu biti 30 novčića. Potrudite se, te nabavite preplatnike s pomoći podložnih Vam svećenika, pa će ih ja naručiti i vozarinu platiti. Svećenici mogu ljudima učiniti mnogo dobra, budimo marljivi za čast Božju i na korist našemu pogajenomu narodu – a o tom ne recimo ni jedne protivnikom.*“ (Nastavlja se)

Patriotizam pod okriljem Crkve

Biskup Raffaele Radossi bezuspješno poduzima sve da Istra ostane pod Italijom, a Narodnooslobodilački odbor u Pazinu, u kojem su i dva svećenika – Zvonimir Brumnić i Josip Pavlišić – donosi odluku o prijenosu Istre matici domovini.

Piše Stanko Josip ŠKUNCA

Zadarskog nadbiskupa Pietra Doima Munzanija (1926. – 1948.) spominjemo u ovom kontekstu utoliko što je imao crkvenu jurisdikciju nad Cresom i Lošinjem, u to vrijeme dijelom Istre. Talijanski ga izvori prikazuju kao «osobu velike vjere, skromnu, duboko svjesnu uzvišenog biskupskog pastoralnog poslanja». Iako je znao hrvatski i mladu misu slavio na staroslavenskom jeziku, provodio je strogu talijanizaciju zadarske Crkve. Zabranio je službu Božju na hrvatskom i staroslavenskom jeziku, sjemeništari nisu smjeli međusobno razgovarati materinskim jezikom, nije dopustio upotrebu Katedizma dr. Ivana Pavića i sl. Nakon kapitulacije Italije 1943. pokušao je u Italiju odvući umjetničko blago, tzv. zlato i srebro Zadra, čemu su se snažno usprotivili njene čuvarice, benediktinke. Kad je Zadar početkom

1947. vraćen domovini, nadbiskup Munzani se povukao u Italiju i u Vatikanu dobio kanonikat sv. Petra i biskupiju Tiana (Oristan). Umro je za jedne trodnevnice u katedrali grada Orio s posljednjim riječima: «Bože, smiluj se meni grešniku!» Njegov biograf Marino Zerbini kaže da je «u najčišćem smislu bio tumač osjećaja talijanstva ... Dalmacije.»

Biskup Raffaele Radossi napušta Istru

Mons. Raffaele Radossi došao je na stolicu porečkog i pulskog biskupa (1942. – 1947.) nakon mons. Pederzollija u jeku rata 1942. godine. Franjevac konventualac iz Cresa, odgojen i školovan u Padovi, izgubio je osjećaj za svoje korijene (Radoslovich), pa se već 1910. kod razdvajanja Dalmatin-

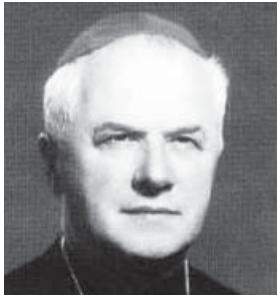
Mons. Mario
Raffaele
Radossi

sko-padovanske franjevačke provincije opredijelio za padovanskog. No ubrzo, kad su ovi otoci «otkupljeni», mogao se vratiti u svoj Cres gdje biva gvardijanom i profesorom na provincijskom učilištu. Nakon postignutog gradusa magistra Reda postaje rektor Međunarodnog serafskog kolegija u Rimu, potom nekoliko godina gvardijan samostana sv. Franje u Puli te rektor teologije i župnik u Veneciji. «Svećenik koji je dobro poznavao svoj narod i svoju zemlju, prepun znanja, iskustva i kreposti pozvan je *nell' ora ferrea* upravljati porečkom i pulskom biskupijom... Otkupljena Pula mogla bi opet imati jednog posve svog biskupa i jednu obnovljenu biskupiju.» (Sergio Cella).

Tu želju za ponovnim osamostaljenjem Pulskog biskupije, kojoj bi pripala središnja i južna Istra s otocima Cresom i Lošinjom, izrazio je tadašnji pulski gradonačelnik Luigi Draghiccio. Te 1942. godine biskup povlači svoje sjemeništare iz Kopra i otvara vlastito sjemenište u Poreču. Možda je to učinio iz najboljih namjera, a možda i iz svojih odveć prizemnih, nacionalnih osjećaja. Ako je vjerovati jednom talijanskom svećeniku koji je bio prisutan na prijemu Radossija kod Mussolinija u Rimu, biskup, koji je tražio pomoć za svoje novo sjemenište, rekao je tada diktatoru da će svojim sjemeništem više učiniti za talijanstvo Istre, nego što su državni činovnici postigli u 20 go-

Crkva Sv. Franje u Puli

Mons. Josip
Pavlišić

dina. I dobio je pomoć od milijun lira. Sjemenište je otvorio u kući Sestara Providnosti, a školu u biskupskoj kuriji.

Ova je idila brzo prekinuta u rujnu 1943. padom fašizma te okrutnim i osvetničkim divljanjem istarskih partizana koji su svoje protivnike uhićivali i bacali u fojbe. U ožujku 1944. na sastanku u Trstu biskupi pokrajine dižu svoj glas protiv «prezira i ranjavanja ljudskog dostojarstva, proljevanja krvi i tortura... uhićenja i deportacija, uništavanja župa» što je činila njemačka okupatorska vojska, kao i ostale vojne formacije na ovom području. Kad je završio rat i sudbina Istre bila još u neizvjesnosti, Radossi poduzima sve da Istra ostane pod Italijom. Zabilježena je i veličanstvena tijelovska procesija 1946. u Puli od Katedrale do svetišta Gospe od Milosti u Šijani koju je predvodio biskup, kao i tužni Božić iste godine kad su Talijani shvatili da će izgubiti Istru. Kad su je početkom veljače 1947. saveznici uglavnom predali Jugoslaviji, Talijani su od svojih vođa pozvani da napuste Istru. To isto odlučili su i njegovi talijanski duhovni pastiri – biskup Radossi i talijanski svećenici. On je već iduće godine imenovan nadbiskupom Spoleta, stalno se zauzimajući za svoje raspršeno stado. Umro je u Padovi 1972. godine.

Crkva, partizani i strahote rata

Stajalište Treće internacionale komunista (1919.) bilo je da Istra, Trst i Gorica trebaju pripasti jugoslavenskoj državi, pa se talijanski ljevičari ovih krajeva nisu u početku odupirali ovom planu,

tim više što su fašisti do kraja uprljali talijanstvo na ovim područjima. Stoga su hrvatski komunisti ljeti 1941., nakon talijanske agresije na Jugoslaviju, odlučili oslobođilačku borbu prenijeti i u Istru. Nije tajna da je komunistima narodnooslobodilačka borba bila paravan za njihovu socijalističku revoluciju. No, u Istri, kao i drugdje, da bi privukli što više svojih suradnika i simpatizera, svoje su komunističke ideje vješto prikrivali borbom za oslobođenje.

Nakon dolaska Nijemaca, biskup Radossi zauzeo se da se iz jama izvuku i identificiraju tijela pobijenih Talijana kojima je u Poreču priređen velik sprovod. Već početkom listopada iz Trsta se tenkovima spustila njemačka vojska koju su naivni revolucionari pokušali zaustaviti oruđem i puškama. Odgovor je bio drastičan. Dogodile su se »strahote kakve Istra možda nikad nije imala... podivljali njemački vojnici sijali su smrt, rušili i palili», bilježi vlč. Božo Milanović. On spominje više od tisuću stradalih civila i oko 2.500 partizana koji su stradali pri povlačenju, osobito na Učki. Neki svećenici koji su štitili goloruki narod i sami su ubijeni, primjerice, talijanski fratar u Pazinu o. Emanuele Ongaro.

Pad fašizma i kapitulacija Italije bila je prigoda da se krene u borbu za oslobođenje. Talijanska se vojska u rasulu povlačila iz Dalmacije i Istre ostavljajući oružje partizanima. U Istri su već bili organizirani narodnooslobodilački odbori (NOO) kao privremena vlast za oslobođeni teritorij. Već 13. rujna 1943. NOO za Istru u Pazinu izdaje proglašenje da se «Istra priključuje matici zemlji i ujedinjuje s ostalom našom hrvatskom braćom». «Živjela hrvatska Istra!» – jedna je od parola tog proglašenja.

Desetak dana kasnije (25. rujna) sastaju se također u Pazinu narodni predstavnici, među kojima su bila i dva svećenika, Zvonimir Brumnić, župnik Tinjana, i Josip Pavlišić, župnik Gologorice (kasnije riječki nadbiskup), raspravljeni

o sudbini Istre. Taj je skup dokinuo talijanske zakone kojima se htjelo iskorijeniti slavenski značaj ovih krajeva. «Jezik u crkvama bit će hrvatski, a talijanskoj se manjini priznaje pravo upotrebe svog jezika», glasi točka 5. pazinskih zaključaka. No, u to vrijeme, prije negoli su Nijemci okupirali Istru, dogodila se strašna odmazda nad istaknutim talijanskim fašistima i njihovim slugama od kojih su stotine po prijekim sudovima završili u fojbama.

Nakon dolaska Nijemaca, biskup Radossi zauzeo se da se iz jama izvuku i identificiraju tijela pobijenih Talijana kojima je u Poreču priređen velik sprovod. Već početkom listopada iz Trsta se tenkovima spustila njemačka vojska koju su naivni revolucionari pokušali zaustaviti oruđem i puškama. Odgovor je bio drastičan. Dogodile su se »strahote kakve Istra možda nikad nije imala... podivljali njemački vojnici sijali su smrt, rušili i palili», bilježi vlč. Božo Milanović. On spominje više od tisuću stradalih civila i oko 2.500 partizana koji su stradali pri povlačenju, osobito na Učki. Neki svećenici koji su štitili goloruki narod i sami su ubijeni, primjerice, talijanski fratar u Pazinu o. Emanuele Ongaro.

U takvim okolnostima narod je jedino imao povjerenje u svećenike. Partizani su se preko Ćićarije i Učke povlačili prema Gorskom kotaru i činilo se da im je ovdje zauvijek odzvonilo. No, već krajem godine pomalo se pribiru i iz šuma organiziraju otpor. Narod je bio na mukama, sakriva se po skrovištima jer se bojao i Nijemaca i partizana koji su se po selima izmjenjivali i kažnjavalii «izdajice». Razumije se da je narod hranom i odjećom pomagao partizane od kojih je očekivao slobodu. Nijemci su često po selima uhićivali muškarce i slali ih na rad u Njemačku odakle se malo kojižiživ vratio kući. (Nastavlja se)

Karcinom debelog crijeva

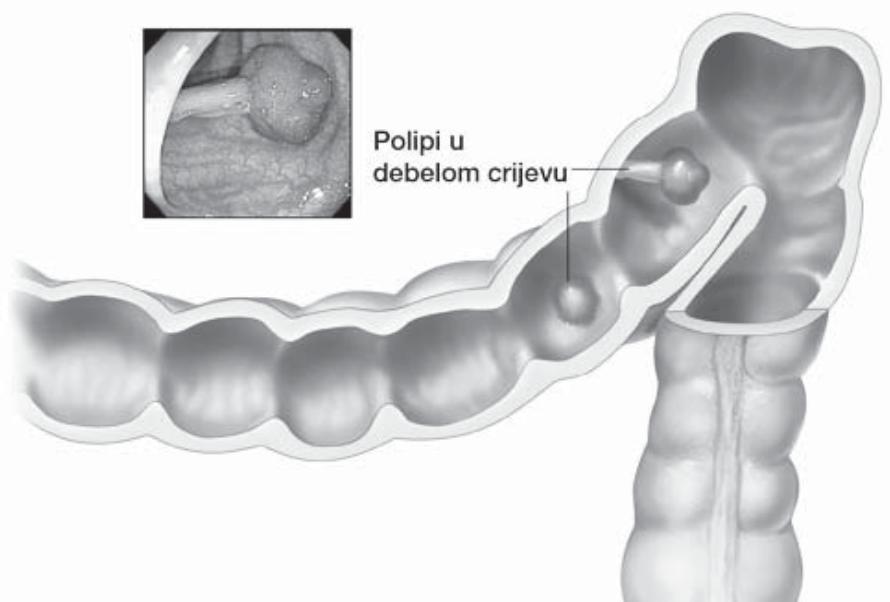
Zlatni je standard u postavljanju dijagnoze te u prevenciji bolesti kolonoskopija. Od iznimne je važnosti prevencija! U rizičnim skupinama potrebni su redoviti pregledi i obrada gastroenterologa. Za prevenciju preporučuje se smanjiti tjelesnu težinu, povećati udio povrća i voća, svakodnevna fizička aktivnost, odbaciti pušenje te odstraniti polipe na sluznici debelog crijeva.

Dr. Andrij ANGELINI, specijalist kirurg, Opća bolnica Pula

Karcinom debelog crijeva najčešća je maligna bolest pro-bavnog sustava u zapadnim zemljama. Po učestalosti je na trećem mjestu, a po ukupnoj smrtnosti od karcinoma zauzima drugo mjesto. U više od 90 posto karcinom se javlja u osoba starijih od 50 godina.

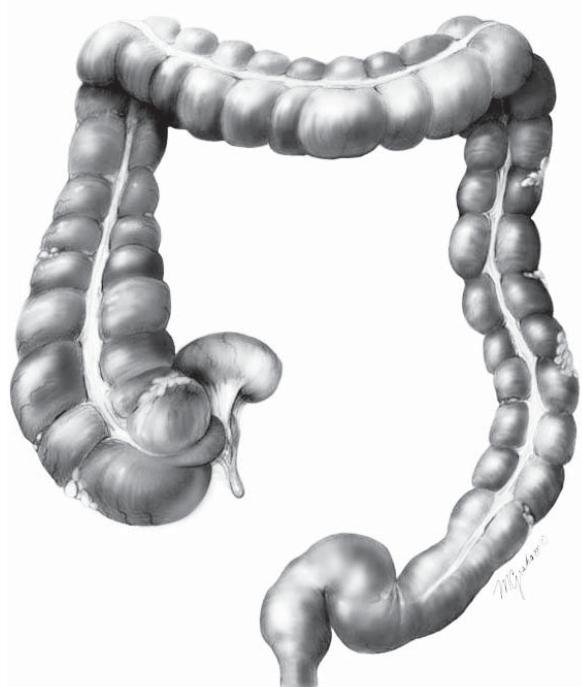
Jedan je od glavnih uzročnika pojave polipa na sluznici debelog crijeva. Od iznimnog je značenja redovita kontrola sluznice debelog crijeva (kolonoskopija). Učestalost je dvostruko veća u bliskih rođaka te kod osoba koji boluju od upalnih bolesti crijeva. Ostali su čimbenici rizika gojaznost, prehrana bogata mastima i kalorijama s nedovoljno vlakana, pušenje, ginekološki karcinomi.

Kod svih vrsta tumora debelog crijeva, dolazi do promjene u pražnjenju stolice. Stolica postaje neredovita s

primjesama krvi ili sluzi. Kod karcinoma desnog kolona dominira bol i anemija, dok kod lijevog kolona prevladava opstipacija, a kod završnog dijela debelog crijeva dominira pojava svježe krvi koja oblaže stolicu. Vrlo često pacijenti gube na tjelesnoj težini.

Zlatni je standard u postavljanju dijagnoze te u prevenciji bolesti kolonoskopija. Od iznimne je važnosti prevencija! U rizičnim skupinama potrebni su redoviti pregledi i obrada gastroenterologa. Za prevenciju preporučuje se smanjiti tjelesnu težinu, povećati udio povrća i voća, svakodnevna fizička aktivnost, odbaciti pušenje te odstraniti polipe na sluznici debelog crijeva.

Probir je pojam koji označava preporučene pretrage za otkrivanje bolesti u što ranijem stadiju kako bi mogućnost izlječenja bila veća. Koristi se test na okultno krvarenje, kolonoskopija, kontrastna rendgenska snimka crijeva, CT i ultrazvuk.

Uz kirurško liječenje, kao osnovni oblik liječenja, koristi se kemo i radioterapija. Cilj je kirurškog liječenja radikalno odstranjenje tumora uz uspostavu kontinuiteta probavne cijevi. Ukoliko nije moguće uspostaviti kontinuitet, kirurg će napraviti umjetni otvor na prednjoj trbušnoj stjenci. U tom slučaju radi se najčešće o uznapredovaloj fazi bolesti.

Javite se, stoga, svom liječniku, te kada dobijete na kućnu adresu poziv za preventivne testove, shvatite to vrlo ozbiljno i odazovite se na preporučene pretrage jer ovdje zasigurno vrijedi uzrečica: „*Bolje sprječiti, nego liječiti.*“

Čakule pod ladonjon

Zvane: Smo u korizmi, kumpare moj.

Jože: Smo, kumpare! I de fakto i de jure, bi reka naš študente Berto. Naša korizma dura već ud kvarnar dan.

Zvane: Tr jušto ko ćeš, se more reći da korizma čovika siromaha se protegne kroz cilo živjenje. Ma vajk je prilika za činiti dobro bližnjen, za molitvu i za post. Si se odlučija odreći česa?

Jože: Po majku tića! Najboje da se odrečen samega sebe. Uzdavna san se odreka ud svega i svačesa, kumpare moj, ali priforcu. Forši bi bilo dobro za post u ovoj korizmi provati već mučati, stati cito, i slušati; tr šparati beside - manje makinjati i brboslati. Čuda boti čujemo samo sebe eli nas bombardira šušor svake foze okolo nas. A Boga se najboje čuje i čuti u miru srca i na samini.

Zvane: Vero si to lipo i štanjo špjega. Siguro ti je još koji lik luga usta na glavi ud pepeljenja na Čistu sridu? Po rane broske, će bit da je.

Jože: Bi znali reći naši stari kad je preteško bilo nositi brime Udmolaj žbicu na kambi. Laškaj jaram ča pritišće vrat.

Zvane: Jaram ča si sam mečeš ti bude na miru, ma vnega ča ti drugi meče te čuda već glože i pritišće.

Jože: Su nas vadili: stani kuco, nemoj dizati glavu... I tako se je siromah čovik navadija da mu svi peštaju po glavi. Se znalo reći 'Tuče se po glavi vni čava ča strši...'! Jur ne zna ni ki je, ni ča je, ni kamo gre. I za naš jazik hrvacki su zmišali barete, pak bi certi stili da to bude jena bula maneštra, jedan paštroć, a ne kako Bog zapovida. Sve multi, multi... razdili, razdrobi, samo ne biti vno ča si.

Zvane: Gledan i mi dojde ža tih judi ča se bore za preciju mlika,... ti frakaš ud trahtori na čestah i to prehtanje. Se more reći, ne da u našoj zemji Lipoj teči med i mliko, nego teče proljeno mliko...

Jože: I s ton cinon naftne ćemo još malo škopjati. Ćemo morati jopet podbjubiti i zajahati na bičiklete, i, dage, pedelaj, vogaj...! Tr ima to svoje pridnosti. Ćemo živiti zdravije i ćemo zašparati. Bičikleta jača tilo, ne športka arju i bisti glavu. Čo moj, ni to ni tako slabo.

Zvane: A sad na proliće moći ćemo sfrigati fritaju ne samo ud bjušti i šparug nego i ud kuprive. Goru da je jako zdrava, a reste di ćeš i ne rabi kopati, ni cimati, ni zalivati...

Jože: Da ti povidan jenu ča je tukala moju ženu Zanetu. Reče mi ona 'Muž moj, ne znan ko bin ti to rekla, me je ubola čela za jazik.' A ja san je na to reka 'Ča samo jena!'

Zvane: Kuraja, kumpare, h proliću i Vazmu!

Knjiga „Antun Hek“

Nakladnici „Josip Turčinović“ iz Pazina i Pazinski kollegij – klasična gimnazija, izdali su 2003. godine knjigu ANTUN HEK, nakon tragične smrti mons. Antuna Heka 24. veljače 2002. godine. Knjigu su uredili Josip Grbac i Srgije Jelenić.

Povodom 10. obljetnice smrti ovog velikog čovjeka, intelektualca, marljivog radnika i organizatora, utemeljitelja i prvog ravnatelja Pazinskog kolegija, svi oni koji ga žele bolje upoznati mogu po promotivnoj cijeni od 40 kuna nabaviti knjigu u knjižarama nakladnika „Josip Turčinović“.

Želimo da čitatelj ovu knjigu primi kao nadahnuće i poticaj kako bi smogao snage i hrabrosti učiniti iskorake prema dobru u svom ljudskom, profesionalnom i kršćanskom djelovanju. Za sebe, ali i za ljude i svijet koji ga okružuju. Ovakva hrabrost i snaga nežaboravna su lekcija koju nam ovaj velikan ostavlja u zalog. (Proslov, dr. Josip Grbac)

Prof. Hek doista je sav svoj život proživio za ljude, za druge, za ovaj narod. Njegova velika energija, sposobnost, dub inicijative, stalno traženje novih i boljih načina pristupa čovjeku i brige za čovjeka – sve je bilo samo s jednim ciljem, učiniti što više za narod i Crkvu... Molili smo na sprovodu: „Svidje se Bogu svemuogućemu našeg Brata Antuna pozvati k sebi...“ No, svidjelo se Bogu, Ocu našemu, najprije dati nam Antuna Heka za suradnika i prijatelja, velikog radnika i dobrog čovjeka. Zato – hvala Bogu za taj veliki dar istarskoj i hrvatskoj Crkvi i našem narodu. (Mons. Ivan Milovan, biskup)

Izdavačka kuća JOSIP TURČINOVĆ d.o.o., Pazin, narudžbe tel. 052/ 624 342

Prodavaonice: * PAZIN, A. Kalca 2, tel. 052/ 621 082

* PULA, Danteov trg 1, tel. 052/ 216 498

Djeca na proslavi blagdana svete Foške u Batvači kraj Vodnjana

Sljedeći broj Ladonje izlazi 8. travnja